

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Ochrana spotřebitele v rozhodčím řízení

diplomová práce

květen 2013

Aneta Prchalová

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 5. 6. 2013

Aneta Prchalová

Děkuji na tomto místě doc. JUDr. Aleně Mackové, Ph.D. za vstřícnost a pomoc při psaní této práce.

Obsah

Úvod.....	6
1. Charakteristika rozhodčího řízení.....	7
1.1 Pojem rozhodčího řízení	7
1.2 Právní povaha rozhodčího řízení	8
1.3 Arbitrabilita.....	9
1.4 Zásady rozhodčího řízení.....	11
1.5 Druhy rozhodčího řízení	12
1.5.1 Druhy rozhodčího řízení z hlediska dobrovolnosti a povahy rozhodující autority	12
1.5.2 Rozhodčí řízení on-line.....	13
2. Právní úprava rozhodčího řízení	15
2.1 Vývoj právní úpravy	15
2.2 Vnitrostátní právní úprava	16
2.3 Mezinárodní prameny právní úpravy.....	17
2.4 Evropské předpisy vztahující se k rozhodčímu řízení	18
3. Ochrana spotřebitele v rozhodčím řízení	19
3.1 Spotřebitel a důvody pro jeho zvláštní ochranu a její vývoj.....	19
3.2 Rozhodčí smlouva v rozhodčím řízení	22
3.2.1 Náležitosti rozhodčí smlouvy	23
3.2.2 Rozhodčí doložka ve spotřebitelských smlouvách	25
3.2.3 Neplatnost rozhodčí smlouvy	26
3.3 Rozhodce	28
3.3.1 Podmínky pro výkon funkce rozhodce	28
3.3.2 Určení, jmenování a vyloučení rozhodce	29

3.3.3 Seznam rozhodců vedený Ministerstvem spravedlnosti ČR.....	32
3.4 Stálé rozhodčí soudy a arbitrážní centra	34
3.4.1 Sjednocující stanovisko Nejvyššího soudu ČR	36
3.4.2 Reakce na sjednocující stanovisko Nejvyššího soudu ČR.....	37
3.5 Rozhodčí řízení	39
3.6 Rozhodčí nález v rozhodčím řízení	41
3.6.1 Odůvodnění rozhodčího nálezu	42
3.6.2 Doručování rozhodčího nálezu	42
3.6.3 Druhy rozhodčích nálezů	43
3.6.4. Smír.....	43
3.6.5 Oprava chyb a přezkum	44
3.6.6 Zrušení rozhodčího nálezu soudem	44
3.6.7 Odklad vykonatelnosti rozhodčího nálezu a řízení po zrušení rozhodčího nálezu.....	49
3.7 Výkon rozhodčího nálezu	52
3.7.1 Zastavení nařízeného výkonu rozhodčího nálezu	52
4. Rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv v rozhodčím řízení po 1. 4. 2012	55
5. Závěr	57
Seznam použité literatury	58
Resumé.....	63

Úvod

Rozhodčí řízení je hojně užívanou variantou alternativního řešení sporů. Jeho obliba v průběhu posledních let stále vzrůstá a s tím se postupně objevují i nedostatky v jeho právní úpravě. S rozhodčím řízením se stále častěji setkáváme při řešení sporů ze spotřebitelských smluv, neboť jej podnikatelé volí pro jeho rychlost, neformálnost a efektivnost. Začaly se také množit případy, kdy je institut rozhodčího řízení ve vztahu ke spotřebiteli zneužit k vydávání rozhodčích nálezů, které jsou ve zjevném rozporu s dobrými mravy nebo dokonce přímo s kogentními ustanoveními právních předpisů. Dalším problémem je častý výskyt nepřiměřených ujednání v rozhodčích doložkách, která spotřebitele zavazují v rozporu s evropským právem. Takováto ujednání zakazuje směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. 4. 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. Vzhledem k tomu, že hojné užívání rozhodčího řízení ve spotřebitelských sporech odhalilo neúplnost a nepřiměřenost české právní úpravy v kontrastu s požadavky práva Evropské unie, přistoupili čeští zákonodárci k přípravě novelizace, jež byla primárně zaměřená na posílení ochrany spotřebitele, která začíná již ve chvíli sjednávání rozhodčí doložky a pokračuje v rozhodčím řízení a dále v průběhu výkonu rozhodčího nálezu. V této práci se zabývám jednotlivými prvky a mechanismy, které mají postavení spotřebitele jako slabší smluvní strany posílit.

1. Charakteristika rozhodčího řízení

1.1 Pojem rozhodčího řízení

Rozhodčí řízení je považováno za jeden z alternativních způsobů řešení sporů, jehož charakteristickým znakem je vyloučení příslušnosti obecného soudu, kdy se účastníci sporu zcela svěří do rukou soukromých osob, jimž postoupí svůj spor v očekávání autoritativního rozhodnutí. Těmito soukromými osobami jsou nestranní a nezávislí rozhodci, kteří jsou nadáni pravomocí rozhodnout in merito s konečnou platností. Jejich rozhodovací pravomoc vyplývá z dohody stran, kterou v rámci principu autonomie vůle účastníci dobrovolně přenesli pravomoci k rozhodnutí vzniklého sporu z jurisdikce obecného soudu na rozhodce. Toto oprávnění má svůj zákonný základ, kterým je stanovena přípustnost takovéto dohody a její podstatné náležitosti, jakož i další podmínky nutné k jejímu platnému uzavření.

V otázce zařazení rozhodčího řízení do kategorie alternativního řešení sporů, tedy tzv. ADR (z angl. alternative dispute resolution)¹, se odborná veřejnost ve svých názorech rozchází. Nabízí se hned několik náhledů na předmětnou problematiku. Někdy je rozhodčí řízení označováno za základní metodu alternativního řešení sporů², kdy tento přístup vychází především z dobrovolnosti přenesení pravomoci z obecného soudu, ač se upozorňuje na rozdílné metody právní úpravy jednotlivých druhů alternativního řešení sporů. Oponenti, např. K. Růžička odkazuje na rozdílnost ve výsledku ADR a rozhodčího řízení, kdy ADR je skončeno nejčastěji smírem, oproti tomu v rozhodčím řízení je vydáno závazné rozhodnutí, rozhodčí nález, který v ADR být vydán nemůže.³ Zástupcem dalšího názorového proudu rozlišujícího ADR a rozhodčí řízení je N. Rozehnalová, která za ADR považuje „*řešení sporů, které v*

¹ Winterová, A., a kol.: Civilní právo procesní, 6. vydání, Praha, Linde, 2011, s. 635.

² Winterová, A., a kol.: Civilní právo procesní, 6. vydání, Praha, Linde, 2011, s. 641.

³ Růžička, K.: Rozhodčí řízení před rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR, Plzeň, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s. 14.

*žádném ze svých prvků či fází řízení nevyužívá moci veřejné k zajištění pomocných či kontrolních funkcí.*⁴

1.2 Právní povaha rozhodčího řízení

Rozlišujeme čtyři teoretické přístupy popisující povahu rozhodčího řízení, kdy rozlišujícím hlediskem je role státu a postavení stran. Každá z koncepcí pak přináší různý pohled na otázku práv a povinností, postavení a vzájemných vztahů účastníků řízení a rozhodců.

Smluvní teorie vychází z koncepce autonomie vůle stran, které na základě vzájemného dobrovolného ujednání zvolí rozhodce, jenž je z jejich vůle oprávněn rozhodnout o tom, co je mezi nimi sporné. Tato koncepce neuznává vliv státu v žádném ze stádií arbitráže. Na rozhodčí nález hledí jako na vykonatelnou smlouvu mezi stranami a národní právní úpravu uznává pouze jako doplněk k rozhodčí smlouvě, a to v těch otázkách, které rozhodčí smlouva neupravuje. Tuzemským představitelem této teorie je Přemysl Raban.⁵ Podle Naděždy Rozehnalové: *„Tato doktrína nevysvětluje jak pro řízení vnitrostátní, tak pro řízení mezinárodní roli státu v otázkách arbitrability sporu či kontroly rozhodčího řízení přes zrušení rozhodčího nálezu.*“⁶

Jurisdikční teorie vychází z předpokladu, že pravomoc rozhodovat spor je rozhodci svěřena státem, nikoliv z vůle stran. Její zastánci považují arbitráž za typ sporného řízení a osobu rozhodce pasují do role soudce s dočasně propůjčeným oprávněním vést řízení a vydat rozhodčí nález, jenž svou povahou odpovídá soudnímu rozhodnutí. Rozhodčí řízení je možné vést na základě norem vnitrostátního právního

⁴ Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vydání, Praha, ASPI, 2008, s. 12.

⁵ Raban, P.: Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí. Praha, C.H.Beck, 2004, s. 42

⁶ Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vydání, Praha, ASPI, 2008, s. 56.

řádu, které to umožňují, a celá arbitráž je podrobena kontrolním mechanismům ze strany státu.

Teorie smíšená je kombinací teorie smluvní a teorie jurisdikční, snaží se mezi nimi nalézt kompromis a hovoří o sdíleném působení vůle stran i státu. Vychází se zde z dobrovolného ujednání stran projednat spor v rozhodčím řízení. Zákonost tohoto ujednání a celého rozhodčího řízení má potom původ v právním řádu státu, kterým tímto možnost a podmínky konání arbitráže reguluje.

Autonomní doktrína odmítá předchozí tři teorie a rozhodčí řízení považuje za institut svého druhu. Je vývojově nejmladší a vztahuje se spíše k mezinárodní arbitráži.

1.3 Arbitrabilita

Arbitrabilita sporů je předpokladem pro jejich projednání a rozhodnutí v rozhodčím řízení.⁷ Arbitrabilitu vymezuje RozŘ v § 2 odst. 1 a 2, který klade následující podmínky pro to, aby mohl být spor považován za arbitrabilní:

1. Musí se jednat o majetkový spor vzniklý mezi stranami rozhodčí smlouvy.
2. Nesmí se jednat o spor mezi stranami, který vznikl v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenční spory.
3. K rozhodování sporu by jinak byla dána pravomoc soudu nebo spor, o němž tak stanoví zvláštní zákon.
4. Strany by byly oprávněny uzavřít o předmětu sporu smír.

S účinností novelizované úpravy měly být z rozhodování v rozhodčím řízení vyloučeny také spory, ve kterých bylo zahájeno řízení před finančním arbitrem nebo bylo v tomto řízení rozhodnuto ve věci samé. Nakonec ovšem toto ustanovení v novelizovaném textu zákona nenajdeme a je tedy stále možné podat návrh na zahájení

⁷ Bělohávek A.J.: Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, komentář, 2. vydání, Praha, C.H. Beck, 2012, s. 105.

rozhodčího řízení ve chvíli, kdy už je o sporu před finančním arbitrem rozhodováno, což má za následek zastavení řízení před finančním arbitrem, neboť jeho působnost se nevztahuje na spory, ve kterých bylo zahájeno soudní či rozhodčí řízení,⁸ a to i v případě, že bylo zahájeno později, než řízení před finančním arbitrem.

K podmínce existence majetkového sporu je nutno dodat následující. Přes v zásadě jednoznačné určení, že se jedná o spor, jehož předmětem jsou majetková práva, tedy práva majetkového charakteru, nenalezneme v právním řádu explicitní definici pojmu majetkové právo či majetkový vztah. Avšak díky jejich častému výskytu, zejména v normách soukromého práva, lze předmět takovýchto práv vyložit.

Co se týče podmínky pravomoci obecných soudů k rozhodování sporu, vycházíme z vymezení pravomoci obecných soudů tak, jak je uvedeno v § 7 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. Jiným sporem, rozhodovaným v rozhodčím řízení na základě zvláštního zákona, tak jak předpokládá § 2 odst. 1 RozŘ, jsou podle § 127 odst. 6 a § 129 odst. 5 zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích, spory mezi operátory a spory mezi operátory a příjemci služby. Tato úprava je účinná od 1. 4. 2012 a prolomila výlučnou kompetenci Českého telekomunikačního úřadu k rozhodování uvedených sporů.⁹ Na základě této novelizované úpravy lze očekávat sjednávání rozhodčích doložek ke smlouvám o telekomunikačních službách mezi operátory a uživateli¹⁰. Zde bude dle mého názoru efektivnost a dostatečnost mechanismů přijatých k ochraně spotřebitele důkladně prověřena.

Otázka možnosti uzavřít ve věci smír souvisí úzce s označením řízení jako sporného. Řízení sporné může vzniknout jen mezi účastníky, mezi nimiž je spor o existenci vzájemných práv a povinností. Vystupují v něm dvě strany s neslučitelnými, protichůdnými zájmy. Soudní smír je typický pro sporné řízení. Dohoda je sice možná i

⁸ § 9 písm. d) zákona o finančním arbitrovi č. 229/2002 Sb.

⁹ Bělohávek A.J.: Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, komentář, 2. vydání, Praha, C.H. Beck, 2012, s. 121.

¹⁰ Filip V.: K pravomoci ČTÚ rozhodovat účastnické spory, Právní rozhledy, 2011, č. 4, str. 115

v nesporném řízení, tam ale vždy podléhá schválení soudem. I ve sporném řízení nalezneme případy, kdy je uzavření smíru vyloučeno, např. při zrušení podílového spoluvlastnictví. Z výše uvedeného vyplývá, že sporné řízení zahrnuje širší množinu případů, než řízení s možností uzavřít smír. Z hlediska arbitrability je tedy nutné nejprve zkoumat, zda se jedná o sporné řízení a dále, zda jeho povaha připouští uzavření smíru.¹¹

Rozlišujeme arbitrabilitu objektivní a subjektivní. Objektivní arbitrabilita je upravena právním řádem a vymezuje okruh vztahů, u kterých právní řád umožňuje řízení před rozhodci. Subjektivní arbitrabilita je pojem, kterým označujeme situaci, kdy existuje objektivně arbitrabilní spor, ale strany sami se v rozhodčí smlouvě rozhodly předmět sporu oproti zákonné úpravě zúžit.¹²

1.4 Zásady rozhodčího řízení

Mezi úvodními ustanoveními zákona č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů (dále jen „RozŘ“) nenalezneme výčet zásad, kterými se toto řízení řídí, tak jak je tomu v některých jiných předpisech. V textu zákona ovšem několik takovýchto ustanovení najdeme, a to např. v § 18, 19 a 20. Text § 18 RozŘ říká, že: „Strany mají v rozhodčím řízení rovné postavení a musí jim být dána plná příležitost k uplatnění jejich práv.“ Tato zásada je v podstatě jediná, která je obsažena v samostatném ustanovení, zatímco většina ostatních zásad je vytyčena právě v § 19 a 20 RozŘ. Tím ovšem zákonodárce nemínil přisoudit této zásadě jinou váhu.¹³ V § 19 RozŘ nalezneme zásadu autonomie při určování pravidel o postupu v řízení, která stranám umožňuje stanovit, jaká procesní pravidla budou v řízení použita, jejichž

¹¹ Bělohávek A.J.: Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, komentář, 2. vydání, Praha, C.H. Beck, 2012, s. 108-113.

¹² Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vydání, Praha, ASPI, 2008, s. 116.

¹³ Bělohávek A. J.: Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, komentář, 2. vydání, Praha, C.H. Beck, 2012, s. 639.

limitem je v zásadě dodržení práva na spravedlivý proces.¹⁴ Dále § 19 RozŘ zakotvuje zásadu ústnosti rozhodčího řízení, což je zásada analogická k té, která ovládá civilní proces, s rozdílem, že použití této zásady mohou strany rozhodčího řízení dohodou vyloučit. Z dikce § 30 RozŘ, který stanoví přiměřené použití občanského soudního řádu na řízení před rozhodci¹⁵, můžeme dovodit, že na rozhodčí řízení se přiměřeně použijí zásady, kterými se řídí občanské soudní řízení.

1.5 Druhy rozhodčího řízení

Ve vztahu k různým hlediskům dělíme rozhodčí řízení na několik odlišných typů. Rozlišujeme rozhodčí řízení institucionální a ad hoc, fakultativní a obligatorní, rozhodčí řízení online a další specifické druhy.

1.5.1 Druhy rozhodčího řízení z hlediska dobrovolnosti a povahy rozhodující autority

Podle toho, zda se rozhodčí řízení odehrává před stálým rozhodčím soudem nebo před určeným rozhodcem nebo rozhodci, ho dělíme na rozhodčí řízení institucionální a ad hoc. Podle § 2 odst. 1 RozŘ se strany mohou dohodnout, kterou z těchto možností zvolí.

Historická převaha využívání rozhodčího řízení ad hoc se postupem času vytratila a dala vzniknout stálým, institucionalizovaným, rozhodčím soudům. Nárůst počtu sporů rozhodovaných v arbitráži vedl k zobecnování pravidel řízení a místo individuálního přístupu k jednotlivým případům v řízení ad hoc začali účastníci sporů využívat spíše specializovaná rozhodčí střediska. „*Důvodem jsou nesporně jistota o*

¹⁴ V případě rozhodčího řízení o sporu ze spotřebitelských smluv je autonomie vůle stran zákonem omezena více s odkazem na ochranu práv spotřebitele. O tom více v dalších kapitolách této práce.

¹⁵ pokud RozŘ nestanoví jinak

existenci soudu, stálost jeho existence, zajištění všech nutných administrativních úkonů, předvídatelnost, pokud jde o náklady řízení apod.“¹⁶

Nelze ovšem tvrdit, že řízení před zvoleným rozhodcem nemá oproti institucionalizovanému rozhodování žádnou výhodu. Tou hlavní je prakticky neexistence průtahů v řízení způsobených lhůtami určených ve statutech či procesních řádech rozhodčích soudů. „*Ad hoc arbitráž dále poskytuje stranám větší možnost kontroly nad jejím průběhem, umožňuje pružnější přizpůsobení procesních pravidel a jejich aplikace povaze sporu.*“¹⁷

Rozdělení na rozhodčí řízení fakultativní a obligatorní spočívá v prvku dobrovolnosti využití rozhodčího řízení pro rozhodování sporu mezi stranami. Pokud účastníci nemají na výběr a musí řízení zahájit před rozhodčím soudem, jedná se o rozhodčí řízení obligatorní. S tímto typem řízení se v našem právním řádu setkáme pouze prostřednictvím mezinárodních smluv, a to v dvoustranných dohodách o ochraně a podpoře investic, kterými se státy zavazují poskytovat vhodné podmínky pro zahraniční investory. Vnitrostátní právní úprava obsažená v zákoně č. 216/1994 Sb. odpovídá koncepci fakultativního rozhodčího řízení.

1.5.2 Rozhodčí řízení on-line

Tento typ rozhodčího řízení odráží vzestup moderních komunikačních technologií. Tímto způsobem je možné vést řízení výhradně v elektronické podobě, odpadá zde zásada ústního projednání a rozhodce rozhoduje pouze na podkladě písemností. Pokud se na tom účastníci dohodnou, Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky (dále jen „Rozhodčí soud při HK ČR a AK ČR“) umožňuje stranám takovéto řízení vést a speciálně pro ně zřídil v internetovém prostředí „administrační místo“, kde účastníci hradí poplatky spojené

¹⁶ Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vydání, Praha, ASPI, 2008, s. 66.

¹⁷ Winterová, A., a kol.: Civilní právo procesní, 6. vydání, Praha, Linde, 2011, s. 648.

s řízením a „sudiště“, které jim umožňuje přístup ke všem rozhodnutím rozhodce a zároveň činit veškerá podání.¹⁸

Tento typ řízení je upraven Zvláštním dodatkem Řádu pro rozhodčí řízení online. V případech, kdy účastník řízení není, zejména po technické stránce, zjevně schopen účastnit se rozhodčího řízení podle Řádu on-line a v případech, kdy rozhodce dojde k závěru, že řízení nelze vést on-line, vede nadále řízení v tradiční podobě podle Řádu.¹⁹

¹⁸ Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vydání, Praha, ASPI, 2008, s. 76.

¹⁹ Zvláštní dodatek Řádu pro rozhodčí řízení on-line (Řád on-line, účinný od 1.6.2004, úplné znění k 1.7.2007)

2. Právní úprava rozhodčího řízení

2.1 Vývoj právní úpravy

Historie právní úpravy rozhodčího řízení jako součásti občanského soudního řádu se datuje od roku 1895. V zákoně č. 113/1895 ř.z. o soudním řízení v občanských rozepřích právních, tedy v Civilním řádu soudním z roku 1895 nalezneme ustanovení zakotvující rozhodčí řízení jako fakultativní možnost řešení sporu. Strany byly oprávněny uzavřít rozhodčí smlouvu, podobně jako dnes, ve věcech, ve kterých bylo možné uzavřít smír.

Po roce 1948 byl těžištěm úpravy rozhodčího řízení zákon č.142/1950 Sb., o řízeních v občanských právních věcech (občanský soudní řád), který značně omezil oprávnění uzavřít rozhodčí smlouvu. Ta mohla být sjednána pouze v případě, že jednou ze stran smlouvy byla československá právnická osoba. Významných změn se úprava rozhodčího řízení dočkala v 60. letech 20. století. Nová úprava byla obsažena v samostatném zákoně a předmětem sporu v rozhodčím řízení mohly být do budoucna pouze nároky z mezinárodního obchodního styku.²⁰

Zákon č. 216/1994 Sb., který je jádrem dnešní právní úpravy, rozšířil působnost rozhodčího řízení i na spory z vnitrostátního obchodního styku. Hlavní myšlenkou bylo odlehčit přetíženou soustavu státních soudů a vnést do právního řádu možnost stran uzavřít rozhodčí smlouvu a dobrovolně se vzdát projednání věci před obecným soudem s cílem podrobit se rozhodnutí sporu v rozhodčím řízení.

S nárůstem počtu institucí poskytujících spotřebitelské úvěry se výrazně rozmohlo uzavírání rozhodčích doložek obsažených v tzv. formulářových smlouvách a zvýšil se tak počet projednávaných sporů právě z těchto spotřebitelských smluv. Tato situace si vyžádala zvýšenou pozornost. Rozhodčí řízení začalo být veřejností vnímáno jako institut zřízený pro potřeby finančních institucí, kteří jeho prostřednictvím efektivně

²⁰ Schelle K., Schelleová I.: Rozhodčí řízení, historie, současnost a perspektivy, Praha, EUROLEX Bohemia, 2002, s. 40.

získávají exekuční tituly proti úvěrovaným spotřebitelům. K tomuto přispěla zejména činnost soukromých rozhodců a soukromých arbitrážních center. Legislativci proto zahájili práci na novele RozŘ, jejímž cílem bylo vrátit občanům zpět důvěru v rozhodčí řízení a hlavně zakomponovat do úpravy rozhodčího řízení prvky ochrany spotřebitele jako slabší strany.

Formální prameny právní úpravy rozhodčího řízení můžeme rozdělit na prameny mezinárodní, evropské (ve smyslu norem Evropské unie) a vnitrostátní, které jsou předchozími dvěma typy bezesporu ovlivňovány.

2.2 Vnitrostátní právní úprava

Základní pramenem vnitrostátní úpravy rozhodčího řízení je zákon č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, v úplném znění. Tento zákon nahradil předchozí úpravu obsaženou v zákoně č. 98/1963 Sb. o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů a nyní komplexně pokrývá problematiku rozhodčího řízení od počátku sporu až po výkon rozhodčího nálezu nebo jeho případné zrušení.

Z ústavních pramenů zařadíme do pramenů právní úpravy rozhodčího řízení především Ústavu České republiky²¹ a Listinu základních práv a svobod²². Důležité postavení mezi prameny má také zákon č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád (dále jen o.s.ř.), jehož ustanovení, jak už bylo zmíněno výše, se na řízení před rozhodci přiměřeně použijí.²³ Další zákony, které řadíme mezi prameny práva rozhodčího řízení, jsou zákon č. 301/1992 Sb. o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu a zákon č. 229/1992

²¹ zákon č. 1/1993 Sb.

²² zákon č. 2/1993 Sb.

²³ §30 RozŘ

Sb., o komoditních burzách. Každý z těchto zákonů dal vzniknout stálému rozhodčímu soudu.²⁴

Za pramen právní úpravy je nutno považovat i rozhodčí řády soudů stálých i ad hoc. „*Termínem „řád“ či „pravidla“ rozhodčího soudu je označován ucelený soubor procesních pravidel řídících rozhodčí řízení u konkrétní instituce. Řád, pravidla, představují tzv. nestátní prostředek úpravy, respektive soukromá pravidla, jak bývají v literatuře někdy označovány.*“²⁵

2.3 Mezinárodní prameny právní úpravy

Těžištěm mezinárodní úpravy jsou mnohostranné a dvoustranné mezinárodní úmluvy. Mezi ty nejvýznamnější patří Ženevské protokoly z let 1923 a 1927, jmenovitě Ženevský protokol o doložkách o rozsudím, jejímž cílem bylo sjednotit úpravu rozhodčího řízení ve státech, které k protokolu přistoupily a zajistit tak bezproblémovou vykonatelnost rozhodčích nálezů na územní členských států. Otázkou vzájemného uznávání a vykonatelnosti rozhodčích nálezů se zabývá druhý z protokolů, tedy Ženevská úmluva o vykonatelnosti cizích rozhodčích výroků.

Úprava se však stále jevila jako nedostatečná, a proto byla roku 1958 v New Yorku přijata Úmluva o uznání a výkonu rozhodčích nálezů, která podrobně upravila způsob a podmínky uznávání a výkonu rozhodčích nálezů a stala se základním právním pramenem pro tuto oblast.

Další významnou mezinárodní smlouvou, jejímž předmětem je rozhodčí řízení, je Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži z roku 1961, která se zabývá

²⁴ Jedná se o Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha, a.s. a Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno.

²⁵ Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 2. vydání, Praha, ASPI, 2008, s. 90.

především procesní stránkou rozhodčího řízení, tedy jeho zahájením, průběhem, závěrem a postavením účastníků řízení.

Co se týče dvoustranných mezinárodních smluv, řadíme mezi prameny právní úpravy rozhodčího řízení smlouvy o podpoře a ochraně investic, které většinou obsahují klauzuli, podle které se strany zavazují případný spor předložit rozhodci. Pro tento typ rozhodčího řízení existuje závazná mezinárodní smlouva, Úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států²⁶. Druhou skupinou jsou smlouvy o právní pomoci mezi státy, kterými se státy zavazují k zabezpečení součinnosti mezi státními orgány a k uznávání a výkonu cizích rozhodnutí včetně rozhodčích nálezů.

Z mezinárodních pramenů dále musíme zmínit činnosti Komise Spojených národů pro mezinárodní obchodní právo, UNCITRAL²⁷. Tato komise je „...*institucí, která pouze vydává určitá pravidla. Tato pravidla jsou právě s ohledem na to, že tato asociace žádnou další podporu stranám neposkytuje, formulována tak, aby byla nejlépe použitelná v případech ad hoc arbitráže.*“²⁸

2.4 Evropské předpisy vztahující se k rozhodčímu řízení

Normy práva EU upravující rozhodčí řízení nenajdeme. Vnitrostátní úprava arbitráže musí ovšem zohlednit evropské předpisy, jejichž předmětem je ochrana spotřebitele, neboť tyto se rozhodčího řízení dotýkají a kladou na jeho úpravu jisté požadavky. Takovýmto předpisem EU je směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. 4. 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. 4. 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru, která byla transponována zákonem č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů.

²⁶ Washingtonská úmluva z roku 1965

²⁷ United Nations Commission on International Trade Law

²⁸ Winterová, A., a kol.: Civilní právo procesní, 6. vydání, Praha, Linde, 2011, s. 638.

3. Ochrana spotřebitele v rozhodčím řízení

Velmi často se setkáváme s názorem, že rozhodčí řízení není pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv vhodné. K tomuto postoji se přiklání velká část odborné veřejnosti²⁹, a i z tohoto důvodu zákonodárci při přípravě novelizace právní úpravy rozhodčího řízení uvažovali o variantě, kdy by rozhodování o sporech ze spotřebitelských smluv z působnosti rozhodčího řízení úplně vyloučili. Toto řešení by ovšem znamenalo náhlé enormní zatížení obecných soudů, což by mohlo mít za následek zhoršení kvality soudního procesu včetně značných průtahů v řízení a ukázalo se tedy být nevhodným. Zákonodárci se tedy zaměřili na zefektivnění ochrany spotřebitelů jako slabší strany. K tomu Bělohlávek uvádí: „*Změny vnesené novelou RozŘ by bylo možno ve vztahu ke spotřebitelským sporům charakterizovat jako zásadní, ve zbývajícím obsahu RozŘ spíše za zpřesňující.*“³⁰

3.1 Spotřebitel a důvody pro jeho zvláštní ochranu a její vývoj

Podle Bělohlávka není pojem spotřebitel jednotně definován. Všeobecně se považuje za osobu ekonomicky aktivní jinak než v souvislosti s jejím povoláním. Osoby v obchodním styku se spotřebiteli, které tak činí v rámci svého povolání, se označují jako „podnikatelé“.³¹

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „OZ“), vymezuje spotřebitele v § 52 odst. 3: „*Spotřebitelem je osoba, která při uzavírání a plnění smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti.*“ a dále pak ve vztahu ke smlouvám o finančních službách uzavíraných na dálku v § 54a odst. 4 písm. c): „*Pro účely smluv o finančních službách uzavíraných na dálku se rozumí spotřebitelem fyzická*

²⁹ srov. Horská, J., Burian, J.: Rozhodčí doložka ve spotřebitelských smlouvách ve světle aktuální judikatury českých soudů a ESD. Bulletin advokacie, 2010, č. 4, str. 22.

³⁰ Bělohlávek A. J.: Změny v rozhodčím řízení, Bulletin advokacie, 2012, č. 5, str. 15.

³¹ Bělohlávek A. J.: Ochrana spotřebitele v rozhodčím řízení, Praha, C. H. Beck, 2012, str. 11.

osoba, která při uzavírání a plnění smlouvy o finančních službách uzavírané na dálku nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti. “

Přesnější a hlavně přílehlavější definici ve vztahu k právu EU přináší nový občanský zákoník, tedy zákon č. 89/2012 Sb. (dále jen „NOZ“) v § 419: *„Spotřebitelem je každý člověk, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu a podnikatelem nebo s ním jinak jedná.“* Toto ustanovení rozšiřuje ochranu spotřebitele na veškeré právní i faktické jednání s podnikatelem³² oproti pojetí OZ, který hovoří pouze o uzavírání a plnění smlouvy. Dále pak jednoznačně definuje spotřebitele jako osobu fyzickou, což současná právní úprava činí pouze ve vztahu ke smlouvám o finančních službách uzavíraným na dálku. Odstraní se tak rozpor s judikaturou Soudního dvora Evropské unie, který ve spojeném případě C 541 a 542/99 Cape and Idealservice Srl a Idealservice MN RE and OMAI Srl³³ konstatoval, že spotřebitelem může být pouze osoba fyzická.³⁴

*Zvláštní ochrana spotřebitele v rozhodčím řízení je nesporně nutná. „Zranitelnost spotřebitele plyne ze vztahů s podnikateli, kteří mají silnou vyjednávací pozici a rozšířený přístup k informacím. Pro podnikatele je uzavření smlouvy se spotřebitelem běžný úkon v rámci jejich podnikání jako opakované a standardní činnosti. Lze předpokládat, že na rozdíl od spotřebitele, který má pouze malé zkušenosti a často i menší možnosti aktivní a účinné právní podpory, si poradí lépe.“*³⁵

Způsob ochrany, který představuje kladení nároků na obsah a formu spotřebitelských ujednání, tedy ochrana, která nastupuje již při pojetí úmyslu smlouvu uzavřít, nikoliv až ve chvíli, kdy zde existuje spor mezi smluvními stranami, lépe odráží postavení spotřebitele a předmět spotřebitelských smluv. Plnění spotřebitelské smlouvy

³² Ovšem pouze na takové, které je mimo rámce podnikatelské činnosti spotřebitele.

³³ SD EU ve spojených věcech C 541 a 542/99 Cape and Idealservice Srl a Idealservice MN RE and OMAI Srl konstatoval, že pro účely směrnice o Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách se spotřebitelem rozumí pouze osoba přirozená, nikoliv osoba právnická, a to i tehdy, když jedná mimo rámec své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti.

³⁴ Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku (konsolidovaná verze) str. 106, dostupná např. <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/texty-zakonu-.html>

³⁵ Bělohávek A. J.: Ochrana spotřebitele v rozhodčím řízení, Praha, C. H. Beck, 2012, str. 44

ve většině případů nedosahuje vysoké hodnoty. Nelze tedy očekávat, že spotřebitel bude bagatelní spory s podnikatelem řešit soudní cestou, ať již z obavy ze vzniku povinnosti hradit náklady soudního řízení, či ze strachu zahájit soudní spor, plynoucího z nezkušenosti spotřebitele s účastí na soudním rozhodování.

Spotřebitel je ve vztahu s podnikatelem v postavení slabší strany, kdy je odkázán na akceptaci podmínek navržených podnikatelem a zřídka má možnost do textu smlouvy prosadit ujednání, která by chránila jeho vlastní zájmy či reflektovala jeho požadavky. Je tedy nutné stanovit pro spotřebitele v těchto vztazích určitou míru ochrany. Stanovení její úrovně je o všem problematickou záležitostí. Nelze převést veškeré riziko smluvního vztahu na podnikatele a stejně tak je nutné zachovat určitou míru odpovědnosti spotřebitele za vlastní právní jednání, kterým koneckonců projevil svou svobodnou vůli.³⁶

Dalším problémem určení odpovídající míry ochrany spotřebitele jsou množící se případy jejího zneužívání právě ze strany samotných spotřebitelů. Jedná se o situace, kdy spotřebitel vědomě a úmyslně zneužívá ustanovení právních předpisů přijatých na jeho ochranu ve svůj prospěch a poškozují tak práva podnikatele. Dochází například k situacím, kdy spotřebitel, ač vědom si svého práva a existence důvodu záměrně nenamítá neplatnost rozhodčí doložky v průběhu rozhodčího řízení, ale vyčkává na vydání rozhodčího nálezu a v případě neúspěchu podá žalobu na jeho zrušení k obecnému soudu. Záměrem spotřebitele je co nejvíce oddálit meritorní rozhodnutí ve sporu. K těmto situacím se vyjadřuje i judikatura Evropského soudního dvora, a to zejména ve věci *Mostaza Claro a Asturcom*.³⁷

³⁶ Bělohávek A. J.: *Ochrana spotřebitele v rozhodčím řízení*, Praha, C. H. Beck, 2012, str. 45

³⁷ V rozsudcích C-168/05, ve věci *Elisa Mária Mostaza Carlo v. Centro Móvil Milenium SL* C-40/08 a ve věci *Asturcom Telecomunicaciones SL vs. Christina Rodríguez Nogueira* Soudní dvůr Evropské unie stanovil, že opomenutí spotřebitele namítnout nepřiměřenost rozhodčí doložky samo o sobě neznámá nemožnost posouzení přiměřenosti rozhodčí doložky při projednání žaloby na zrušení rozhodčího nálezu. Soud se naopak otázkou přiměřenosti doložky zabývá i bez návrhu. Pokud soudu vnitrostátní právní řád umožňuje rozhodčí nález zrušit v případě rozporu s kogentními předpisy, musí mít podle SD EU možnost zrušit rozhodčí nález i pro rozpor s právem EU. V případě *Asturcom* SD EU doplnil, že takovouto ochranu nelze poskytnout spotřebiteli, který je v celém procesu zcela nečinný.

Aby bylo možné posoudit nepřiměřenost jednotlivých smluvních ujednání ve spotřebitelských smlouvách, byl konstruován pojem průměrného spotřebitele. Průměrný spotřebitel je definován evropskou i vnitrostátní judikaturou, která určuje míru pozornosti, jež je po spotřebiteli možné vyžadovat pro posouzení smluvních ujednání.

V rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky³⁸ nalezneme vymezení průměrného spotřebitele jako osoby, která má dostatek informací a je v rozumné míře rozumná a opatrná. Tato definice dle mého názoru obsahuje několik pojmů, jejichž výklad je nutné provádět s ohledem na osobu konkrétního spotřebitele s přihlédnutím k jeho rozumové vyspělosti, dosaženého vzdělání, zkušenostem v obchodním styku, apod. Tato judikaturou vytvořená konstrukce je přiléhavější pro osobu průměrného spotřebitele ve vztahu k posuzování ujednání týkajících se předmětu spotřebitelské smlouvy.

Co se týče ostatních ujednání obsažených ve spotřebitelské smlouvě, je vymezení pojmu průměrného spotřebitele komplikovanější a je nutné ho ještě více individualizovat ve vztahu ke konkrétní smlouvě a složitosti její konstrukce.

3.2 Rozhodčí smlouva v rozhodčím řízení

Rozhodčí smlouva je ujednání stran, ve kterém tyto strany svěřují rozhodnutí sporu v učené věci jednomu nebo více rozhodcům. Musí se jednat o majetkový spor mezi stranami, k jehož projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu, nebo o němž to stanoví zvláštní zákona a lze o něm uzavřít smír. Strany mohou rozhodčí smlouvu uzavřít o sporech, které v budoucnu z právního vztahu mohou vzniknout nebo pouze o některých takovýchto sporech, anebo o sporech, které již vznikly³⁹. Pokud si strany nedohodnou něco jiného, vztahuje se rozhodčí smlouva na práva vzniklá z právních vztahů, pro které je rozhodčí doložka sjednána, a stejně tak na

³⁸ Nejvyšší soud České republiky, 30. 5. 2007, 32 Odo 229/2006

³⁹ Pak hovoříme o smlouvě o rozhodci.

platnost těchto právních vztahů a práv souvisejících. Pokud to strany v rozhodčí smlouvě nevyloučí, zavazuje i jejich právní nástupce.⁴⁰

Co se týče právní povahy rozhodčí smlouvy, setkáme se se dvěma základními odlišnými koncepcemi. Zastánci jurisdikční teorie rozhodčího řízení považují rozhodčí smlouvu za úkon procesněprávní, kdy argumentují, že rozhodčí smlouva nezakládá, nemění ani neruší hmotněprávní oprávnění a povinnosti smluvních stran, je upravena přepisy procesního práva a má výlučně procesní důsledky. Proti tomu stoupeci teorie smluvní hovoří o hmotněprávní povaze rozhodčí smlouvy, neboť je smlouvou mimoprocesní, jelikož je uzavírána před počátkem rozhodčího řízení.

Pokud bychom považovali rozhodčí smlouvu za čistě procesněprávní úkon, vyloučili bychom tím možnost aplikace hmotně právních předpisů, včetně úpravy občanského zákoníku o neplatnosti právních úkonů, což by mělo za následek nemožnost prohlášení rozhodčí smlouvy za neplatnou z důvodu nedostatku svobody, vážnosti, určitosti a srozumitelnosti projevu vůle smluvní strany. Vzhledem k neexistenci procesněprávní úpravy vzniku či zániku dvoustranných právních úkonů, přistupuje zde další teoretická koncepce, která rozhodčí smlouvu označuje jako smlouvu smíšeného typu, na kterou je možné aplikovat hmotněprávní předpisy. N. Rozehnalová k tomu uvádí, že rozhodčí smlouvu lze hodnotit jako institut se smluvním základem pohybující se v prostředí procesního práva.⁴¹

3.2.1 Náležitosti rozhodčí smlouvy

Zákon o rozhodčím řízení vyžaduje pro rozhodčí smlouvu písemnou formu, a to pod sankcí neplatnosti. Písemná forma zaručuje existenci písemnosti, jejímž obsahem je projev vůle jednajícího, zahrnující všechny podstatné náležitosti požadované zákonem.

⁴⁰ § 2 RozŘ

⁴¹ Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 3. vydání, Praha, ASPI, 2013, s. 133.

Takovýto projev vůle je navíc opatřen podpisem, díky čemuž je možné určit jednající osobu. Bez vlastnoručního podpisu je písemný projev neplatný.⁴²

Písemná smlouva je zachována i tehdy, je-li rozhodčí smlouva sjednána telegraficky, dálnopisem nebo elektronickými prostředky, jež umožňují zachycení jejich obsahu a určení osob, které rozhodčí smlouvu sjednaly.⁴³

Ve chvíli, kdy smluvní strany platně uzavřely rozhodčí doložku, vyloučily pravomoc soudu k rozhodování sporů vniklých z hlavní smlouvy, a to v rozsahu stanoveném rozhodčí smlouvou a dobrovolně přenesly projednání a rozhodnutí sporu před rozhodce.

V případě, že by některá ze stran zahájila soudní řízení ve sporu svěřeném rozhodčí doložkou k rozhodování rozhodci, je druhá strana oprávněna při prvním úkonu ve věci vznést námitku existence rozhodčí doložky. Soud poté řízení zastaví. Soud věc projedná jestliže:

- strany prohlásí, že na rozhodčí doložce netrvají,
- soud zjistí, že věc nemůže být projednávána v rozhodčím řízení,
- rozhodčí smlouva je neplatná či neexistující,
- projednání před rozhodcem by překračovalo pravomoc mu rozhodčí smlouvou svěřenou, anebo
- se rozhodčí soud odmítl věcí zabývat.⁴⁴

Pokud je rozhodčí doložka součástí všeobecných podmínek, kterými se uzavíraná smlouva řídí, musí být pro platné uzavření rozhodčí doložky písemný návrh hlavní smlouvy přijat způsobem, ze kterého je patrné, že smluvní strana souhlasí s jejím obsahem. Zde došlo s účinností od 1. 4. 2012 ke změně úpravy, a to pro situace, kdy je smluvní stranou spotřebitel (více viz kapitola 3.2.2).

⁴² Bělohávek A.J.: Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, komentář, 2. vydání, Praha, C.H. Beck, 2012, s. 234.

⁴³ § 3 odst. 1 RozŘ

⁴⁴ § 106 odst. 1 o.s.ř.

Rozhodčí smlouva, jakožto právní úkon, musí splňovat požadavky, které na právní úkony klade § 34 OZ a následující. Projev vůle směřující k uzavření rozhodčí smlouvy musí být učiněn svobodně, vážně, určitě a srozumitelně. Stejně tak předmět smlouvy musí být možný a dovolený. Strany smlouvy musí být způsobilé k právním úkonům a v neposlední řadě je nutná arbitrabilita sporu.

3.2.2 Rozhodčí doložka ve spotřebitelských smlouvách

Novela RozŘ účinná od 1. 4. 2012 přinesla několik specifíků pro náležitosti rozhodčí doložky ve spotřebitelských sporech. Požadavky na formu a obsah uvedené výše platí i v případě uzavírání rozhodčí smlouvy mezi spotřebitelem a podnikatelem. K nim je ale nutné přidat další obligatorní náležitosti.

Rozhodčí smlouva uzavíraná pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv musí být sjednána samostatně. Zakazuje se, aby byla součástí podmínek smlouvy hlavní (tedy např. součástí všeobecných obchodních podmínek, na které smlouva hlavní odkazuje), což bylo odbornou veřejností považováno ve spotřebitelských věcech za nepřijatelné, či dokonce za nekalé ujednání ve smyslu § 56 odst. 1 OZ.⁴⁵

Podnikatel je nově povinen s dostatečným předstihem před uzavřením smlouvy spotřebiteli náležitě vysvětlit, jaké následky pro něj z uzavření rozhodčí smlouvy plynou. Na základě vysvětlení musí být spotřebitel schopen důsledky uzavření rozhodčí smlouvy posoudit. Náležité vysvětlení je podle RozŘ takové, které vysvětluje všechny následky rozhodčí doložky. Tento požadavek je podle mého názoru těžko uchopitelný a jistě je problematické dokázat, zda bylo náležité vysvětlení ze strany podnikatele podáno. Zřejmě není možné se spokojit s klauzulí obsaženou v rozhodčí smlouvě, která bude obsahovat prohlášení spotřebitele, že byl podnikatelem náležitě poučen a jsou mu známy všechny důsledky uzavření rozhodčí doložky. Řešením by mohlo být připojení dalšího dokumentu k rozhodčí smlouvě, který by následky jejího uzavření komplexně vysvětloval, tak aby bylo vyhověno zákonné úpravě.

⁴⁵ srov. Slováček, D.: Ochrana spotřebitele a rozhodčí doložky. Bulletin advokacie, 2009 č. 7, str. 46

Další nová povinnost se oproti té předchozí jeví jednodušeji a efektivněji, přitom ji z velké části dubluje. Zákon v § 3 odst. 5 RozŘ stanovuje taxativní výčet informací, které musí rozhodčí smlouva uzavřená pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv obsahovat. Požadované údaje musí být uvedeny pravdivě, přesně a úplně. Jedná se o informace o

- rozhodci, nebo o tom, že rozhoduje stálý rozhodčí soud,
- způsobu zahájení a formě vedení rozhodčího řízení,
- odměně rozhodce a předpokládaných druzích nákladů, které mohou spotřebiteli v rozhodčím řízení vzniknout a o pravidlech pro jejich přiznání,
- místu konání rozhodčího řízení,
- způsobu doručení rozhodčího nálezu spotřebiteli a
- tom, že pravomocný rozhodčí nález je vykonatelný.

Pokud ovšem strany v rozhodčí smlouvě přenesly pravomoc rozhodovat spor na stálý rozhodčí soud. Není nutné, aby rozhodčí doložka obsahovala tyto povinně uváděné informace, pokud v tomto rozsahu odkazuje na statut nebo řád stálého rozhodčího soudu.⁴⁶

3.2.3 Neplatnost rozhodčí smlouvy

Pokud má smluvní strana za to, že rozhodčí smlouva nespĺňuje zákonem předepsané náležitosti, může se dovolat její neplatnosti, a to dvěma způsoby. Prvním je vznesení námitky neplatnosti rozhodčí smlouvy v rozhodčím řízení a druhou možností představuje podání žaloby na určení neplatnosti rozhodčí smlouvy. Vedle toho je nutné zmínit oprávnění rozhodčího soudu, které mu přiznává § 15 RozŘ, kdy pokud rozhodce shledá, že rozhodčí smlouva nezakládá rozhodci pravomoc k projednání a rozhodnutí věci, vydá o tomto usnesení.⁴⁷

⁴⁶ § 3 odst. 6 RozŘ

⁴⁷ V tomto případě nemusí být rozhodčí smlouva nutně neplatná, může se jednat o situaci, kdy pouze nezakládá oprávnění k rozhodnutí sporu v konkrétní věci, neboť její rozsah byl omezen a nedopadá na všechny spory vzniklé ze spotřebitelského vztahu, pro který je rozhodčí doložka uzavřena.

Námitku neplatnosti rozhodčí smlouvy lze v rozhodčím řízení vznést ze dvou důvodů. Prvním důvodem je nedostatek arbitrability sporu, tedy skutečnost, že smlouvu nebylo možné ve věci uzavřít. Tuto námitku je možné uplatnit ve kterékoliv fázi rozhodčího řízení. Druhou možností je vznesení námitky neplatnosti rozhodčí smlouvy ze všech ostatních důvodů. Zde došlo od 1. 4. 2012 k vložení dalšího ochranného mechanismu chránícího spotřebitele jako slabší stranu sporu a je nutné rozlišovat, zda ta takovouto námitku uplatňuje právě spotřebitel, či osoba od spotřebitele rozdílná. Jestliže má být tato námitka vznesena ve sporu ze spotřebitelské smlouvy, je možné ji uplatnit, stejně jako tu předchozí, kdykoliv za řízení. Pokud se nejedná o spor ze spotřebitelské smlouvy, musí být námitka vznesena při prvním úkonu ve věci.⁴⁸

Je-li dán naléhavý právní zájem, má strana rozhodčí smlouvy právo podat žalobu na určení existence právního vztahu podle § 80 odst. c) o.s.ř. a domáhat se tak určení neplatnosti rozhodčí smlouvy. O takovéto žalobě bude podle § 41 RozŘ rozhodovat soud, který by byl oprávněn k rozhodování ve věci podle zvláštního přepisu,⁴⁹ kdyby nebyla rozhodčí smlouva uzavřena. Pokud je tato žaloba podána v průběhu rozhodčího řízení, soud řízení o určení neplatnosti, neexistence či zániku rozhodčí doložky přeruší a vyčká, dokud není v rozhodčím řízení rozhodnuto o pravomoci⁵⁰ nebo ve věci samé.⁵¹

V opačném případě, tedy v situaci, kdy je rozhodčí řízení zahájeno ve chvíli, kdy probíhá soudní řízení, ve kterém se druhá strana smlouvy domáhá vyslovení neplatnosti rozhodčí smlouvy, toto omezení neplatí a rozhodčí řízení může probíhat vedle řízení soudního. V případě, že však soud shledá rozhodčí doložku ve věci neplatnou, vydaný rozhodčí nález bude následně zrušen.

⁴⁸ Toto platí za předpokladu, že jsou účastníkovi namítané důvody neplatnosti již při prvním úkonu ve věci známy.

⁴⁹ tímto přepisem je zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

⁵⁰ podle § 15 RozŘ

⁵¹ § 106 odst. 3 o.s.ř.

3.3 Rozhodce

Rozhodce hraje v arbitráži klíčovou úlohu. Je nadán oprávněním autoritativně rozhodnout spor mezi stranami rozhodčí smlouvy. Tuto pravomoc na něj jednak přenesly právě tyto strany, a to na základě svého dobrovolného rozhodnutí uzavřít rozhodčí smlouvu. A jednak mu tato úloha byla svěřena z vůle státu projevované v textu zákona, kterým existenci rozhodčího řízení ustavil. Osoba rozhodce je stavěna téměř na roveň osobě soudce a je proto nutné, klást na ni vysoké požadavky jak z hlediska vzdělání, tak z hlediska morálních kvalit a přijmout jistá opatření k zajištění odpovědného výkonu jím svěřené moci, zvláště jedná-li se o rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv.

3.3.1 Podmínky pro výkon funkce rozhodce

Zákon stanoví,⁵² že rozhodcem může být fyzická osoba, která je zletilá, bezúhonná a způsobilá k právním úkonům, pokud právní předpis nestanoví jinak. Rozhodcem může být občan České republiky i cizinec. Cizinec je oprávněn vykonávat funkci rozhodce, pokud splňuje podmínky zletilosti, bezúhonnosti a způsobilosti k právním úkonům, která se řídí právem státu, jehož je příslušníkem. Postačí však, pokud je způsobilý podle českého práva. Osoba nespĺňuje podmínku bezúhonnosti, pokud byla odsouzena za trestný čin, a její odsouzení nebylo zahlazeno.

I mezi podmínkami pro výkon funkce rozhodce nalezneme projev zvýšené ochrany spotřebitele v rozhodčím řízení, neboť dle dikce § 4 odst. 4 RozŘ může být v rozhodčí doložce jako rozhodce určen pouze takový arbitr, který je zapsán v seznamu rozhodců vedeném Ministerstvem spravedlnosti. Toto ustanovení přinesla rovněž spotřebitelská novela účinná od 1. 4. 2012. Důvodová zpráva k přijetí tohoto omezení říká: *„Vzhledem k tomu, že běžné rozhodčí řízení je jednoinstanční a jeho výsledkem může být vykonatelný rozhodčí nález, stát by měl být určitým garantem toho, aby osoba rozhodce byla důvěryhodná. Na druhou stranu je třeba respektovat, že rozhodce je*

⁵² § 4 RozŘ

určen na základě svobodného projevu vůle stran a podmínky pro výkon funkce rozhodce by neměly být příliš svazující. Navrhuje se zvláštní podmínky na funkci rozhodce stanovit pouze u rozhodců, kteří jsou oprávněni rozhodovat spory ze spotřebitelských smluv. ... Navrhuje se také, aby u sporů mezi podnikateli a spotřebiteli mohli vystupovat pouze rozhodci, kteří mají vysokoškolské vzdělání. Další podmínkou pro způsobilost být rozhodcem rozhodujícím spory ze spotřebitelských smluv je podmínka zápisu do seznamu rozhodců. Tento seznam, který povede Ministerstvo spravedlnosti, má zajistit vyšší důvěryhodnost rozhodců.“⁵³

Podmínkou pro zapsání do uvedeného seznamu je mimo jiné vysokoškolské vzdělání v oboru právo.⁵⁴ K tomu uvádí Lisse a Kohout: „Požadavek, aby měl rozhodce, který bude rozhodovat spotřebitelské spory, vysokoškolské vzdělání v oboru právo, je zcela namístě a podle mého názoru je dobře, že zákonodárce vyslyšel volání některých právnických institucí po ještě větším zpřísnění kvalifikačních požadavků na výkon funkce rozhodce, kterému bude vysokoškolské vzdělání v oboru právo „slušet“, neboť rozhodce musí i během řízení dbát z procesního hlediska na čistotu procesního postupu a ve vztahu k hmotnému právu pak musí spor skutkově co nejobektivněji zhodnotit a skutkový stav podřadit pod příslušnou dispozici (hmotně) právní normy.“⁵⁵

3.3.2 Určení, jmenování a vyloučení rozhodce

Ústavní soud v jednom ze svých rozhodnutí⁵⁶ týkajících se požadavku na určení rozhodce uvedl, že tak jak je pro soudní řízení zakotveno jako jedna ze základních zásad právo na zákonného soudce, lze obdobný požadavek vztáhnout i na řízení rozhodčí. Byť je vedeno zjednodušenou formou, cílem by mělo být rovněž dosažení spravedlivého

⁵³ Důvodová zpráva k novele zákona č. 216/1994 Sb.

⁵⁴ § 35b odst. 1 písm. c) RozŘ

⁵⁵ Lisse, L., Kohout, M.: Návrh novely zákona o rozhodčím řízení – spotřebitelské spory, Právní rozhledy, č. 3/2011, s. 2 .

⁵⁶ Nález Ústavního soudu sp.zn. II. ÚS 2164/10

rozhodnutí ve věci, což v první řadě předpokládá i transparentní a jednoznačná pravidla pro učení osoby rozhodce.⁵⁷

Rozhodce má být zpravidla určen v rozhodčí smlouvě. To lze učinit několika způsoby. Ve smlouvě lze k rozhodování případného sporu povolát např. konkrétního rozhodce. V tomto případě je vhodnější určit, pro případ, že takto určený rozhodce ztratí způsobilost k výkonu funkce, rozhodců více a přiřadit jim pozici jakýchsi náhradníků. Pokud by totiž rozhodce určený rozhodčí smlouvou z jakéhokoliv důvodu funkci nepřijal⁵⁸, nebo zaniknou-li u něj předpoklady pro výkon funkce v průběhu řízení, zaniká i platná rozhodčí doložka^{59, 60}.

V případě, že je způsob určení rozhodce ve smlouvě sjednán tak, že opravňuje pouze jednu ze stran, nejčastěji stranu žalující, k vybrání rozhodce sporu libovolně či ze seznamu vedeného právnickou osobou, která není stálým rozhodčím soudem a rozhodčí řízení bude vedeno podle pravidel takového arbitrážního centra⁶¹, dovedl Ústavní soud omezení takovýchto ujednání, pokud jsou obsažena v rozhodčích doložkách pro spory ze spotřebitelských smluv. „Rozhodčí řízení ohledně spotřebitelského sporu musí obecně zaručovat procesní práva srovnatelná s právy garantovanými v řízení v případě, kdy by spotřebitel rozhodčí doložku neuzavřel (ústnost, přímost jednání, odvolací instance, absence jiných překážek v uplatnění spotřebitelova práva), což však rozhodčí řízení za podmínek stanovených tak, jako je tomu v posuzovaném případě, rozhodně nezaručuje.“⁶²

⁵⁷ Bělohlávek A. J.: Ochrana spotřebitele v rozhodčím řízení, Praha, C. H. Beck, 2012, str. 271

⁵⁸ v souladu s § 5 odst. 2 RozŘ

⁵⁹ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, 31. 1. 2008, sp. zn. 33 Odo 135/2006,

⁶⁰ Bělohlávek A. J.: Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, komentář, 2. vydání, Praha, C.H. Beck, 2012, s. 369.

⁶¹ V posuzovaném případě obsahovala rozhodčí doložka ujednání o použití pravidel rozhodčího řízení Asociace arbitrážních soudců. Na základě těchto pravidel je rozhodčí řízení vedeno písemně, bez ústního jednání, na základě písemných podkladů a rozhodce spor rozhoduje podle zásad equity.

⁶² Bělohlávek A. J.: Ochrana spotřebitele v rozhodčím řízení, Praha, C. H. Beck, 2012, str. 268-269

Zákon také dovoluje vyhovět požadavku na určení rozhodce v rozhodčí smlouvě tak, že v ní strany sjednají způsob, jakým mají být rozhodci a jejich počet určení. Dále je možné ve smlouvě určit osobu, která rozhodce posléze vybere sama⁶³, nebo si přílohou k rozhodčí smlouvě sjednat pravidla pro rozhodčí řízení, ve kterých strany vyjádří vůli ohledně způsobu vedení sporu rozhodcem včetně způsobu jeho určení.

Pokud si strany v rozhodčí smlouvě nesjednaly konkrétního rozhodce ani způsob jeho určení, jmenuje každá ze stran jednoho rozhodce a tito rozhodci volí předsedajícího rozhodce. Pokud strana oprávněná ke jmenování rozhodce s tímto aktem otálí a rozhodce nejmenuje do 30 dnů od chvíle, kdy jí byla doručena výzva druhé strany, aby tak učinila, jmenuje rozhodce na návrh strany soud. Obdobný postup se aplikuje v případě, že se jmenování rozhodci ve stejné lhůtě nedohodli na osobě předsedajícího rozhodce.

V případě, že si smluvní strany sjednaly takový způsob určení rozhodčího senátu, že každá ze stran jmenuje svého rozhodce a ti se pak společně dohodnou na předsedajícím rozhodci, je možné dále ujednat, že v případě, že druhá strana své oprávnění jmenovat rozhodce nevyužije, stane se jediným rozhodcem ten, kterého aktivní strana navrhla. Zde je ovšem nutné klást důraz na požadavek dostatečné možnosti druhé smluvní strany svá práva uplatnit. „*Pokud by však byly sjednány podmínky, které by fakticky vylučovaly schopnost strany aktivně se podílet na určování osob rozhodce (osob rozhodců), bude ve většině případů nutné dospět k závěru, že takové ujednání je neplatné, neboť odporuje základním principům rozhodčího řízení, mezi něž možnost aktivního ovlivnění složení rozhodčího fóra bezesporu patří.*“⁶⁴

Aby se stalo přenesení pravomoci rozhodovat spor ze soudu na konkrétního rozhodce účinné, je nutné, aby rozhodce svou funkci přijal. Toto přijetí závisí zcela na vůli rozhodce a musí být učiněno písemně. Poté, co rozhodce takto funkci přijme, může se jí vzdát pouze ze závažných důvodů anebo se souhlasem stran. Dobrovolné přijetí

⁶³ tzv. appointing authority

⁶⁴ Bělohávek A. J.: Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, komentář, 2. vydání, Praha, C.H. Beck, 2012, s. 374.

funkce rozhodce zavazuje vykonávat ji v souladu se zákony, popř. podle pravidel sjednaných stranami nebo podle statut či řádu stálého rozhodčího soudu. Dále se zavazuje zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se v souvislosti s výkonem funkce dozvěděl. Této povinnosti může být rozhodce zproštěn stranami, nebo z vážných důvodů předsedou okresního soudu, v jehož obvodu má rozhodce trvalý pobyt.⁶⁵

Vyloučení rozhodce z projednávání věci je vázáno na jeho osobní poměr k účastníkům nebo jejich zástupcům. V případě, že je dán důvod o jeho nepodjatosti pochybovat, má rozhodce sám povinnost takovouto skutečnost stranám oznámit. Zde se opět projevuje novelizací posílené postavení spotřebitele, když je rozhodci uloženo, při rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv před zahájením projednávání věci stranám sdělit, zda v posledních 3 letech vydal nebo se podílel na vydání rozhodčího nálezu nebo zda je rozhodcem v dosud neskončeném rozhodčím řízení ve sporu, jehož účastníkem byla či je některá ze stran.⁶⁶ Pokud rozhodce stranám sdělí skutečnosti, ze kterých lze usuzovat jeho podjatost, dohodnou se strany na jiném rozhodci. „*Nedojde-li však k dohodě, je možné v souladu s § 12 odst. 2 RozŘ podat u soudu návrh na vyloučení dotčeného rozhodce.*“⁶⁷

3.3.3 Seznam rozhodců vedený Ministerstvem spravedlnosti ČR

V rámci posílení ochrany a postavení spotřebitele v rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv zavedla tzv. spotřebitelská novela RozŘ účinná od 1. 4. 2012 několik prostředků k prohloubení kontroly státu nad rozhodčím řízením u tohoto typu sporů. Jedním z nich je zvýšení kvalifikačních požadavků na osobu rozhodce, jak bylo popsáno výše. S tímto úzce souvisí zavedení státem administrovaného seznamu rozhodců způsobilých k rozhodování sporů, ve kterých je účastníkem spotřebitel.

⁶⁵ § 6 RozŘ

⁶⁶ § 8 odst. 3 RozŘ

⁶⁷ Bělohávek A. J.: Ochrana spotřebitele v rozhodčím řízení, Praha, C. H. Beck, 2012, str. 213

Ministerstvo vede seznam rozhodců, kteří mohou být určeni rozhodčí doložkou pro rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv.⁶⁸

Tento seznam je veden v internetové podobě, je dostupný ze stránek ministerstva a nalezneme v něm základní údaje o zapsaných rozhodcích jako je jméno, kontaktní adresa, číslo osvědčení, den zápisu do seznamu a den a důvod vyškrtnutí ze seznamu.

Zápis do seznamu se děje na základě žádosti fyzické osoby, která musí splňovat podmínky dané zákonem. Základní požadavky jsou shodné s těmi, které jsou požadovány pro výkon funkce rozhodce, tedy způsobilost k právním úkonům a bezúhonnost. K zajištění vyššího stupně ochrany spotřebitele zde navíc přistupují další skutečnosti nutné k zápisu do tohoto seznamu. Předně se jedná o požadavek vysokoškolského vzdělání v oboru právo, a to buď v magisterském studijním programu na vysoké škole v České republice, nebo na zahraniční vysoké škole, pokud je v České republice uznáváno jako rovnocenné. Rozhodce také nebude na svou žádost do tohoto seznamu zapsán, pokud z něj byl v posledních 5 letech na základě rozhodnutí ministerstva vyškrtnut. Za zápis do seznamu se hradí správní poplatek ve výši 5.000,- Kč.

Pokud žadatel splní všechny náležitosti a doloží k žádosti potřebné doklady, ministerstvo ho zapíše do seznamu rozhodců, o čemž mu ve stanovené lhůtě vydá osvědčení. Poté je rozhodce způsobilý být stranami určen k rozhodování sporu i ze spotřebitelských smluv podle § 4 odst. 4 RozŘ.

K vyškrtnutí rozhodce ze seznamu může dojít z několika důvodů. Může se jednat o sankci za závažné nebo opakované porušení povinností stanovených RozŘ. Dále ministerstvo vyškrtne rozhodce, který zemřel nebo byl prohlášen za mrtvého, byl pravomocně odsouzen za trestný čin, byl pravomocně zbaven nebo omezen ve způsobilosti k právním úkonům, nemůže být rozhodcem podle jiných právních předpisů⁶⁹, podal ministerstvu písemnou žádost o vyškrtnutí.⁷⁰

⁶⁸ § 35a odst. 1 RozŘ

⁶⁹ např. § 80 odst. 5 písm. b) zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích

Vyškrtnout může ministerstvo rozhodce i dočasně, a to v případě zahájení trestního stíhání nebo řízení o způsobilosti k právním úkonům, v obou případech nejdéle do dne následujícího po dni doručení pravomocného rozhodnutí, kterým je řízení skončeno.

Celý tento koncept je ovšem stížen obrovskou vadou, a tou je hrubá nepozornost zákonodárců, které se dopustili při schvalování zákona č. 91/2012 Sb. o mezinárodním právu soukromém. V § 124 tohoto zákona jsou obsažena zrušovací ustanovení, mezi nimiž nalezneme pod bodem 16., větu, která říká, že se zrušuje: „§ 4 odst. 2 a část pátá zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů.“⁷¹ Z toho vyplývá, že pokud nebude zákon č. 91/2012 Sb. včas novelizován, tak s jeho účinností, která je stanovena na 1. 1. 2014, dojde ke zrušení úpravy seznamu rozhodců vedeného ministerstvem.

3.4 Stálé rozhodčí soudy a arbitrážní centra

Hlavní rozdíl mezi stálými rozhodčími soudy a arbitrážními centry plyne z dikce § 13 RozŘ, který říká, že: „*Stálé rozhodčí soudy mohou být zřízeny pouze jiným zákonem nebo jen tehdy, pokud jejich zřízení jiný zákon výslovně připouští.*“ Toto novelizované znění § 13 RozŘ řeší výkladové spory vzniklé na základě předchozího textu.⁷² Spory se týkaly skutečnosti, zda je možné zřídit stálý rozhodčí soud pouze zvláštním zákonem, či zda jej lze ustavit na i základě obecného zákonného zmocnění jinak než zákonem.

V České republice v současné době působí tři stálé rozhodčí soudy, jmenovitě Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, zřízený zákonem č. 301/1992 Sb. o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů

⁷⁰ § 35c odst. 1 RozŘ

⁷¹ §124 bod 16. zákona č. 91/2012 Sb.

⁷² „Stálé rozhodčí soudy mohou být zřízeny pouze na základě zákona.“

Praha, a.s. zřízený zákonem č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu a Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno, zřízený zákonem č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách.

V řízeních vedených před stálými rozhodčími soudy lze spatřovat několik výhod. Předně není nutné v rozhodčí smlouvě podrobně upravovat pravidla vedení sporu, neboť stálé rozhodčí soudy disponují statuty a řády, které podrobně upravují procesní stránku řízení. Dále je zde oprávnění stálého rozhodčího soudu vyškrtnout ze seznamu rozhodců konkrétního soudu neaktivního arbitra, čímž mají strany větší možnost donutit rozhodce k aktivnímu přístupu k řízení. A v neposlední řadě disponují stálé rozhodčí soudy vlastním administrativním aparátem, což jim poskytuje zázemí k řádnému vedení rozhodčího řízení.⁷³

Arbitrážní centra jsou obchodní společnosti, a to akciové společnosti nebo společnosti s ručením omezeným, které vykonávají činnost směřující k zajištění průběhu rozhodčího řízení a podporu rozhodců ustanovovaných ad hoc. Jako takovým jim zákon výslovně zakazuje používat při výkonu své činnosti takové označení, které vyvolává klamavou představu, že se jedná o stálý rozhodčí soud podle RozŘ.

Na rozdíl od stálých rozhodčích soudů, arbitrážní centra nejsou oprávněna vydávat své statuty a řády. Stálé rozhodčí soudy mohou v takovýchto statutech upravit způsob jmenování rozhodců, včetně možnosti vázat jejich výběr na seznam vedený takovýmto soudem. Dále v nich mohou určit závazná pravidla pro způsob řízení a rozhodování a další otázky včetně např. odměňování rozhodců. Tyto předpisy je stálý rozhodčí soud povinen zveřejnit v Obchodním věstníku. Pokud se strany, které rozhodčí smlouvou svěřily svůj spor stálému rozhodčímu soudu, nedohodnou odchylně, platí pro ně výše uvedené, řádně uveřejněné, statuty a řády.

Arbitrážní centra sice nejsou oprávněna k vydávání takovýchto předpisů. Můžeme se ovšem setkat s tím, že si tato centra vytváří pravidla pro rozhodčí řízení, ve

⁷³ Bělohávek A.J.: Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, komentář, 2. vydání, Praha, C.H. Beck, 2012, s. 454.

kterých upravují způsob vedení rozhodčího řízení a jmenování rozhodců, stejně jako stálé rozhodčí soudy ve svých statutech, či řádech. Pak je lhostejné, zda takovéto dokumenty nazýváme pravidly či řády.

3.4.1 Sjednucující stanovisko Nejvyššího soudu ČR

V nedávné minulosti se začaly množit případy, kdy rozhodčí smlouva neobsahovala určení konkrétního rozhodce ad hoc a pouze odkazovala na seznam rozhodců vedený arbitrážním centrem a určovala, že strany souhlasí s vedením rozhodčího řízení podle pravidel tohoto arbitrážního centra. Strany tak arbitrážnímu centru přisuzovaly postavení tzv. appointing authority, tedy osoby, která v případě sporu rozhodce určí.

Tento stav se stal předmětem judikatury vrchního i Nejvyššího soudu ČR a vzhledem k protichůdným závěrům, ke kterým soudy v jednotlivých případech dospěly, přijal Nejvyšší soud České republiky dne 11. 5. 2011 sjednucující právní názor, ve kterém vyslovil, že: *„Podle velkého senátu Nejvyššího soudu platí, že pokud rozhodčí smlouva neobsahuje přímé určení rozhodce ad hoc (pro tento konkrétní případ), respektive konkrétní způsob jeho určení, ale v této souvislosti jen odkazuje na rozhodčí řád vydaný právníkem osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, pak je taková rozhodčí smlouva neplatná pro obcházení zákona a to podle § 39 OZ. Neboli pokud subjekt, který není stálým rozhodčím soudem, zřízeným na základě zákona, vykonává takové činnosti, které spadají podle zákona o rozhodčím řízení výlučně do působnosti stálých rozhodčích soudů, jde o zcela zřejmý a logický odvoditelný úmysl obcházet zákon a o nastavení podmínek vzbuzujících pochybnosti o nestranném a předvídatelném rozhodování. Nelze mít ani za to, že by se účastníci byli dohodli na tom, že by jejich případný spor řešil ad hoc rozhodce, neboť žádný takový rozhodce nebyl v rozhodčí smlouvě přímo uveden, tedy jasným a zákonu odpovídajícím způsobem nebyl stanoven způsob, jak by příslušný rozhodce měl být určen.“*⁷⁴

⁷⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp.zn. 31 Cdo 1945/2010 ze dne 11. 5. 2011

V tomto rozhodnutí tedy Nejvyšší soud ČR vyslovil stejný závěr jako Vrchní soud v Praze v rozhodnutí pod sp. zn. 12 Cmo 496/2008, kdy stanovil následující právní větu: *„Pokud rozhodčí smlouva neobsahuje přímé určení rozhodce ad hoc, anebo konkrétní způsob jeho určení, ale jen stanoví, že rozhodce bude určen jednou smluvní stranou ze seznamu rozhodců vedeného právnickou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným ve smyslu § 13 zákona č. 216/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a že rozhodčí řízení bude probíhat podle pravidel vydaných touto právnickou osobou, pak je taková rozhodčí smlouva neplatná pro obcházení zákona.“*⁷⁵

Proti tomuto judikátu stálo v době rozhodování Nejvyššího soudu ČR jiné usnesení tohoto soudu ze dne 31. 7. 2008, sp.zn. 32 Cdo 2282/2008, kde bylo stanoveno, že: *„Strany smlouvy si mohou platně dohodnout, že spory vzniklé z jejich smlouvy budou rozhodovány vybraným rozhodcem žalující stranou ze seznamu rozhodců vedeného soukromým subjektem, jenž není stálým rozhodčím soudem zřízeným ve smyslu § 13 zákona č. 216/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a že rozhodčí řízení bude probíhat podle pravidel vydaných takovým soukromým subjektem.“*

Tímto sjednocujícím rozhodnutím bylo zásadně zasaženo do autonomie vůle smluvních stran. K tomu Nejvyšší soud ČR vyslovil, že: *„Pomocí smluvní autonomie nelze negovat důsledky spočívající v neplatnosti rozhodčích doložek, které odporují zákonu a u nichž lze dovozovat v zásadě zřetelnou snahu poškodit „slabší“ smluvní stranu.“*⁷⁶

3.4.2 Reakce na sjednocující stanovisko Nejvyššího soudu ČR

Toto stanovisko si přirozeně získalo své stoupence i odpůrce. Co se ale setkalo se všeobecně odmítavým názorem, bylo odůvodnění neplatnosti rozhodčí doložky v takovémto případě. Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí presumuje neplatnost pro

⁷⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 12 Cmo 496/2008 ze dne 28. 5. 2009

⁷⁶ Bělohávek A. J.: Ochrana spotřebitele v rozhodčím řízení, Praha, C. H. Beck, 2012, str. 284

obcházení zákona podle § 39 OZ⁷⁷. Odlišné stanovisko vyjádřil i soudce Nejvyššího soudu ČR, Pavel Vrcha: „*Pokud zákon o rozhodčím řízení určení počtu a osob rozhodců stanoví toliko v rámci dispozitivního ustanovení, tedy pouze pro situace, kdy takový mechanismus výběru rozhodčí smlouva neobsahuje (srov. § 7 odst. 2 ZRŘ), nelze ze smluvního ujednání účastníků v rozhodčí smlouvě o tom, že určení rozhodce (rozhodců) náleží žalující straně ze zpracovaného seznamu rozhodců, který vede právnická osoba, jež není stálým rozhodčím soudem, bez dalšího dovozovat, že takto formulovaná rozhodčí smlouva je neplatná pro neurčitost či snad z důvodu obcházení zákona.*“⁷⁸

Dle mého názoru je sjednocující stanovisko Nejvyššího soudu ČR nedostatečně flexibilní a neumožňuje soudu přihlédnout k individuální povaze případu. V tomto směru je důležité posuzovat skutečnou vůli smluvních stran rozhodčí smlouvy a jejich informovanost o následcích dohodnutého obsahu, nelze vyloučit, že ujednání v takové podobě, jakou Nejvyšší soud ČR označuje za nepřijatelnou, bylo vědomým záměrem obou smluvních stran. Zvláště s ohledem na skutečnost, že stanovisko rozhodčího soudu nedopadá pouze na spory ze spotřebitelských smluv, ale na veškeré arbitrabilní spory, pro které byla rozhodčí doložka sjednána.

Lze tedy považovat za správné a vhodné, že zákonodárci v tomto ohledu právní úpravu novelizovali, aby tak napomohli k překonání této sporné otázky⁷⁹. Smluvní strany jsou oprávněny zvolit takový způsob určení rozhodce, jakým je stanovení konkrétní osoby, která v případě sporu rozhodce určí. Dále je možné rozhodce určit způsobem stanoveným v pravidlech pro rozhodčí řízení, které si strany mohou pro případ sporu sjednat. Podmínkou je, že takováto pravidla musí být k rozhodčí smlouvě přiložena. Důvodová zpráva k této novelizaci § 7 odst. 1 RozŘ říká: „*Navrhuje se výslovně zakotvit, že rozhodce může být určen i odkazem na všeobecná pravidla*

⁷⁷ § 39 OZ: „Neplatný je právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přičí dobrým mravům.“

⁷⁸ Vrcha, P.: Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR o problematice rozhodčích doložek, Právní rádce, č. 4/2011, s. 45–47

⁷⁹ Dobiáš, P.: Recentní aspekty vnitrostátní a mezinárodní arbitráže, Plzeň, 2012, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., str. 84.

*rozhodčího řízení. To však platí jen tehdy, pokud taková pravidla byla v souladu s § 19 odst. 4 přiložena k rozhodčí smlouvě.*⁸⁰

Takto se zákonodárce snaží o větší míru transparentnosti při určování rozhodce tzv. appointing authority, kterou může být i arbitrážní centrum a stejně tak při používání sjednaných pravidel pro rozhodčí řízení, odlišných od statutu či řádu stálého rozhodčího soudu. Sjednání rozhodčí doložky bez určení konkrétního rozhodce s odkazem na jeho jmenování podle pravidel rozhodčího řízení vydanými arbitrážním centrem, tedy nadále bez dalšího neznamená neplatnost takovéto rozhodčí smlouvy. Proti tomu nemožnost zhojit vady rozhodčí doložky odporující zákonu pomocí smluvní autonomie zůstává zachována.

3.5 Rozhodčí řízení

Vzhledem k subsidiárnímu použití občanského soudního řádu je rozhodčí řízení od řízení soudního v základních rysech jen málo odlišné. To lze dle mého názoru považovat za nepřímý prvek ochrany spotřebitele, neboť rozhodčí řízení vzhledem ke své podobnosti s řízením soudním neklade na osobu spotřebitele zvláštní nároky na znalost procesních odlišností a ten tak může vycházet z obecného povědomí o průběhu a zásadách, na kterých stojí občanské soudní řízení.

Řízení je dle § 14 odst. 1 RozŘ zahájeno dnem, kdy žaloba došla stálému rozhodčímu soudu nebo rozhodci. Podání žaloby má tytéž právní účinky, jako kdyby byla v této věci podána žaloba u soudu. To se týká např. běhu procesních i hmotněprávních lhůt (promlčení, prekluze).⁸¹

RozŘ obsahuje ustanovení o zachování účinků podané žaloby, které je analogické k § 106 odst. 2 o.s.ř.. Podle tohoto ustanovení jsou účinky žaloby podané

⁸⁰ Důvodová zpráva k novele zákona č. 216/1994 Sb., str. 14.

⁸¹ Bělohávek A. J.: Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, komentář, 2. vydání, Praha, C.H. Beck, 2012, s. 494.

v promlčecí či prekluzivní lhůtě zachovány, pokud strana podá návrh na pokračování v řízení u soudu, či jiného orgánu ve lhůtě 30 dnů ode dne, kdy jí bylo doručeno rozhodnutí, ve kterém rozhodce vyslovuje nedostatek pravomoci nebo kterým se ruší rozhodčí nález. Platí zde omezení, které říká, že pro rozhodnutí sporu musí existovat v tuzemsku příslušný orgán.⁸²

Strany rozhodčí smlouvy, tedy účastníci rozhodčího řízení mají nesporně velký vliv na průběh řízení, což je důsledkem širokého uplatnění dispoziční zásady. V zákoně najdeme množství dispozitivních ustanovení, která mohou strany využít a značně tak ovlivnit podobu i proces celého rozhodčího řízení. Takovouto možnost jim dává např. § 19 odst. 1, který říká: „*Strany se mohou dohodnout na postupu, kterým mají rozhodci vést řízení. Otázky řízení mohou být rozhodnuty předsedajícím rozhodcem, jestliže k tomu byl zmocněn stranami nebo všemi rozhodci.*“ Je tedy na vůli stran, jak budou v procesních otázkách rozhodci postupovat. Dohoda může být obsažena buď v rozhodčí smlouvě, nebo jí strany mohou uzavřít před zahájením či po zahájení rozhodčího řízení. Podmínkou její závaznosti pro rozhodce je její soulad se základními zásadami rozhodčího řízení a uzavření před ustavením rozhodčího fóra.⁸³ Pokud se strany takto nedohodnou, mohou pro úpravu stejných otázek použít pravidla rozhodčího řízení, jestliže si takováto pravidla sjednala přílohou k rozhodčí smlouvě. Toto novelizované ustanovení bylo přijato na základě sjednocujícího stanoviska Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010, resp. v reakci na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 12 Cmo 496/2008. Důvodová zpráva k jeho přijetí říká: „*Umožňuje se dohoda stran na procesních pravidlech, i když řízení neprobíhá před stálým rozhodčím soudem. Takováto pravidla však budou platná pouze tehdy, pokud budou přiložena k rozhodčí smlouvě. Nastavuje se tedy režim přísnější než u všeobecných obchodních podmínek, kterým je tento instrument nejbližší. To je opodstatněno důsledkem, kterým je vykonatelný rozhodčí nález. Takovou dohodou si strany určují pravidla, která povedou k*

⁸² Bělohávek A. J.: Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, komentář, 2. vydání, Praha, C.H. Beck, 2012, s. 599-601.

⁸³ Bělohávek A. J.: Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, komentář, 2. vydání, Praha, C.H. Beck, 2012, s. 660.

vydání rozhodčího nálezu a vzdávají se tím projednání věci před soudem podle pravidel stanovených v OSŘ.⁸⁴

Strany jsou také oprávněny souhlasným projevem vůle vyloučit aplikaci zásady ústnosti řízení a vést ho v písemné podobě. Nemohou si ovšem ujednat, že ústní řízení bude přístupné veřejnosti.⁸⁵

Oproti soudnímu řízení provádí rozhodce v rozhodčím řízení pouze ty důkazy, které mu strany dobrovolně poskytnou. Rozhodce není oprávněn vyhledávat důkazy na podporu tvrzení jednotlivých stran, může ale k provedení navržených důkazů využít součinnosti obecného soudu. „*Procesní úkony, které nemohou rozhodci sami provést, provede na jejich dožádání soud; soud je povinen dožádání vyhovět, nejde-li o procesní úkon podle zákona nepřípustný.*“⁸⁶ K takovému úkonu je věcně i místně příslušný okresní soud, v jehož obvodu má být požadovaný úkon proveden.⁸⁷

3.6 Rozhodčí nález v rozhodčím řízení

Rozehnalová definuje rozhodčí nález následovně: „*Rozhodčí nález je písemné, konečné rozhodnutí, vydané řádně ustavenými rozhodci ve věci samé, obsahující mj. určitě formulovaný výrok o předložené otázce spolu s jeho odůvodněním. Toto rozhodnutí je podepsáno aspoň většinou rozhodů z příslušného tribunálu nebo samorozhodcem. Rozhodnutí má účinky pravomocného soudního rozhodnutí.*“⁸⁸

Pokud rozhodce v rozhodčím řízení rozhodne v meritu věci, vydá rozhodčí nález. Rozhodčí řízení pak končí právní mocí rozhodčího nálezu. V ostatních případech, kdy se rozhodčí nález nevydává, skončí řízení doručením usnesení.

⁸⁴ Důvodová zpráva k novele zákona č. 216/1994 Sb., str. 15.

⁸⁵ § 19 odst. 3 RozŘ

⁸⁶ § 20 odst. 2 RozŘ

⁸⁷ § 42 RozŘ

⁸⁸ Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 3. vydání, Praha, ASPI, 2013, s. 314-315.

Mezi náležitosti rozhodčího nálezů patří určitost výroku, který je v rozhodčím nálezě obsažen a stanovuje stranám konkrétní práva a povinnosti. Na rozhodčím nálezě se musí usnést většina rozhodů a většina rozhodců musí rozhodčí nález také podepsat.

3.6.1 Odůvodnění rozhodčího nálezů

Zákon stanovuje, že rozhodčí nález musí obsahovat odůvodnění, ledaže se strany dohodly, že odůvodnění není třeba. V zájmu posílení ochrany práv spotřebitele přinesla spotřebitelská novela s účinností od 1. 4. 2012 kogentní ustanovení, které stanovuje, že ve sporu ze spotřebitelských smluv musí rozhodčí nález obsahovat odůvodnění vždy. Strany se tedy od této povinnosti nemohou smluvně odchýlit opačným ujednáním v rozhodčí smlouvě, tak jak tomu bylo doposud. Vedle požadavku odůvodnění nálezů v případě sporů ze spotřebitelských smluv je nově zavedena i povinnost poučit v rozhodčím nálezě účastníky o možnosti podat k soudu návrh na zrušení rozhodčího nálezů.⁸⁹

3.6.2 Doručování rozhodčího nálezů

Dubnová novela přinesla také novou úpravu otázky skončení rozhodčího řízení, čímž reagovala na výkladové problémy, které byly předmětem judikatury Nejvyššího soudu ČR. Důvodová zpráva k této novelizaci říká: „*Výslovně se stanoví, že rozhodčí řízení končí právní mocí rozhodčího nálezů, nikoliv jeho vydáním. Toto řešení by mělo umožnit stranám, aby si dohodly postup týkající se doručování rozhodčího nálezů samostatnou dohodou podle § 19 a nemuselo být postupováno, v návaznosti na judikaturu Nejvyššího soudu, striktně podle ustanovení § 45 a násl. OSŘ. Vzhledem k tomu, že zákon o rozhodčím řízení nezná právní moc usnesení, navrhuje se na jisto stanovit, že rozhodčí řízení může též skončit doručením usnesení účastníku řízení, jestliže se ve věci nevydává rozhodčí nález.*“⁹⁰ Nyní je tedy možné sjednat způsob

⁸⁹ § 25 odst. 2 RozŘ

⁹⁰ Důvodová zpráva k novele zákona č. 216/1994 Sb., str. 15

doručování v dohodě o postupu v řízení, což významně posiluje autonomii smluvních stran.

3.6.3 Druhy rozhodčích nálezů

Rozlišujeme několik druhů rozhodčích nálezů. Rozhodčí nálezy lze dělit na konečné, celkové, částečné a mezitímní.

Konečný rozhodčí nález je takový, kterým je rozhodnuto o celém předmětu sporu bezzbytku a pravomoc rozhodců zde zaniká. Přesněji bychom ho měli nazývat nálezem konečným a celkovým, neboť konečný může být i částečný nález, jelikož je jím konečně rozhodnuto o části nároku.⁹¹ Jak již bylo řečeno, za částečný rozhodčí nález označujeme takový, kterým bylo rozhodnuto jen o části předmětu sporu. Nález, kterým bylo rozhodnuto jen o základu nároku a není nálezem konečným, nazýváme nálezem mezitímním.

3.6.4. Smír

Pokud rozhodčí řízení dospěje do fáze, kdy jsou strany schopné a ochotné dohodnout se na smírném vyřešení sporu, lze na návrh stran uzavřít smír ve formě rozhodčího nálezu. Zákon rozhodcům ukládá působit na strany během řízení a vést je ke smírnému vyřešení věci. Nesmí ale dát najevo svůj názor na věc až do provedení všech důkazů. Rozhodci uzavřený smír neschvalují, touto pravomocí jsou nadány výlučně obecné soudy. Rozhodce pouze vydá řádný rozhodčí nález na podkladě dohody stran o jejich vzájemných právech a povinnostech.⁹²

⁹¹ Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 3. vydání, Praha, ASPI, 2013, s. 315.

⁹² Bělohávek A. J.: Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, komentář, 2. vydání, Praha, C.H. Beck, 2012, s. 903-904.

3.6.5 Oprava chyb a přezkum

Pokud je rozhodčí nález stížen chybami v psaní či počtech nebo jinou zřejmou nesprávností, vydá rozhodce opravné usnesení, které musí být podepsáno a doručeno stejně jako rozhodčí nález. Rozhodce vydá toto opravné usnesení na žádost stran.⁹³

Na žádost stany může také dojít k přezkoumání rozhodčího nálezu jinými rozhodci. Tuto možnost si musí účastníci sjednat v rozhodčí smlouvě a nedohodnou-li se v ní odlišně, strana žádající musí zaslat žádost o přezkoumání druhé straně do 30 dnů od chvíle, kdy jí byl doručen rozhodčí nález. Takovéto přezkoumání rozhodčího nálezu je součástí rozhodčího řízení a platí o něm ustanovení tohoto zákona.⁹⁴ Nález, u kterého si strany v rozhodčí smlouvě sjednaly možnost přezkumu a ve výše uvedené lhůtě ani jedna z nich nepodala žádost o jeho provedení, se stává marným uplynutím této lhůty pravomocným, tj. má účinky pravomocného soudního, a je vykonatelný.

3.6.6 Zrušení rozhodčího nálezu soudem

Zrušení rozhodčího nálezu soudem je jedním z nejsilnějších prvků ochrany spotřebitele, který zákonná úprava rozhodčího řízení obsahuje. Projevuje se zde naplno dozor státu nad činností jednotlivých rozhodců, arbitrážních center i stálých rozhodčích soudů. Ustanovení o zrušení rozhodčího nálezu samozřejmě nedopadají pouze na spotřebitele, nýbrž možnost napadnout vydaný rozhodčí nález mají obě strany řízení, ovšem po novelizaci úpravy můžeme hovořit o mnohem silnějším postavení spotřebitelů. Zákonodárci přidali dva nové důvody pro zrušení rozhodčího nálezu soudem, které jsou použitelné jen ve sporech ze spotřebitelských smluv. Ke změně pro spotřebitelské spory došlo také v případě lhůty pro podání návrhu, odkladu vykonatelnosti a důsledků zrušení rozhodčího nálezu. Obecný soud je také povinen v řízení o zrušení rozhodčího nálezu zkoumat platnost rozhodčí doložky z úřední povinnosti.

⁹³ § 26 RozŘ

⁹⁴ § 27 RozŘ

Institut zrušení rozhodčího nálezu není opravným prostředkem, za který bývá někdy chybně označován. Jedná se o soudní přezkum rozhodnutí, jehož účelem je naplnění práva na soudní ochranu, a to s omezeními plynoucími z dobrovolného přenesení pravomocí na rozhodce.⁹⁵ Obecné soudy zde tedy neplní funkci druhé instance, ale mají postavení kontrolního orgánu.

Spotřebitelská novela RozŘ změnila princip tohoto institutu, když pro spotřebitelské spory přinesla možnost zrušení rozhodčího nálezu z hmotněprávních důvodů a ne pouze na základě nedodržení procesních podmínek, jak tomu bylo doposud.⁹⁶ Došlo tedy posílení postavení spotřebitele v řízení o zrušení rozhodčího nálezu až do té míry, že zákonodárce připustil určitou míru zásahu obecného soudu do autonomie rozhodčího řízení a umožnil mu posoudit soulad rozhodnutí arbitra s právním řádem. Tento ochranný prvek do jisté míry oslabuje efektivitu rozhodčího řízení, neboť cesta k existenci závazného rozhodnutí se tímto mechanismem znatelně prodlužuje. Stojí zde proti sobě princip rychlosti rozhodčího řízení a princip ochrany spotřebitele jako slabší strany. Dle mého názoru je nepochybné, že zde požadavek na efektivitu rozhodčího řízení musí ustoupit, tak aby byla zajištěna věcná správnost rozhodnutí, které se přímo dotýká práv spotřebitele. Jak již bylo uvedeno, rozhodčí řízení není nejvhodnějším prostředkem k řešení sporů, jejichž stranou je spotřebitel a je tak nutné zajistit, aby rozhodnutí z arbitráže vzešlá nebyla v rozporu s právním řádem České republiky. Tím by došlo k omezení ochrany spotřebitele, která je utvářena v souladu s požadavky na ochranu základních lidských práv a svobod a také v souladu s právními předpisy Evropské unie a judikaturou Soudního dvora Evropské unie.

Napadnout lze rozhodčí nález vydaný podle § 23 písm. a) RozŘ, stejně jako smír uzavřený ve formě rozhodčího nálezu podle § 24 odst. 2 RozŘ. Důvody pro zrušení rozhodčího nálezu lze uplatnit i při řízení o přezkumu podle § 27 RozŘ. V řízení o zrušení rozhodčího nálezu lze namítat i takové důvody neplatnosti, které strana

⁹⁵ Bělohávek A. J.: Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, komentář, 2. vydání, Praha, C.H. Beck, 2012, s. 1060.

⁹⁶ S výjimkou § 31 písm. i) RozŘ

neuplatnila v přezkumném řízení. Předmětem návrhu na zrušení rozhodčího nálezu může být i nález konečný, částečný a mezitímní. K tomu ale Rozehnalová uvádí, že dle jejího názoru se mezitímní rozhodčí nález předmětem zrušení stát nemůže.⁹⁷ Bělohávek možnosti jeho zrušení dovozuje z judikatury obecných soudů o přípustnosti opravných prostředků v občanském soudním řízení⁹⁸, kterou považuje za analogickou.⁹⁹

Návrh na zrušení rozhodčího nálezu může soudu podat kterákoliv ze stran předcházejícího řízení. V návrhu je nutné identifikovat účastníky sporu, dále rozhodčí nález, který bude předmětem řízení o zrušení, soud, kterému je návrh určen, označení důkazů prokazujících existenci důvodu ke zrušení a v neposlední řadě označení důvodu, pro který je rozhodčí nález napaden a žalobní návrh. Žalobce se může domáhat zrušení celého rozhodčího nálezu, a pokud to povaha důvodu, pro nějž je napaden, připouští, lze navrhnout i zrušení vybraných výroků.

Otázku věcné a místní příslušnosti obecného soudu k řízení o zrušení rozhodčího nálezu řeší část šestá RozŘ, konkrétně §§ 41 – 44. Podle těchto ustanovení je v prvním stupni věcně příslušný soud, který by byl příslušný podle zvláštního předpisu v případě, že by neexistovala rozhodčí smlouva. Zvláštním předpisem je míněn zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. Místně příslušný soud k projednání a rozhodnutí ve věci je potom ten, v jehož obvodu se konalo rozhodčí řízení. Pokud se nekonalo v tuzemsku, je příslušný ten obecný soud, který by byl (stejně jako u věcné příslušnosti) místně příslušný, pokud by rozhodčí smlouva nebyla uzavřena.

⁹⁷ Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 3. vydání, Praha, ASPI, 2013, s. 344.

⁹⁸ Např. z rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 30 Cdo 2824/99 vyplývá, že návrh na obnovu řízení lze podat i proti mezitímnímu nebo částečnému rozsudku.

⁹⁹ Bělohávek A. J.: Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, komentář, 2. vydání, Praha, C.H. Beck, 2012, s. 1073.

3.6.6.1 Důvody pro zrušení rozhodčího nálezu

Jak je uvedeno výše v návrhu je navrhovatel povinen uvést důvod, pro který se zrušení rozhodčího nálezu domáhá. Tyto důvody jsou taxativně stanoveny v § 31 RozŘ pod písmeny a) až i). V případě sporu ze spotřebitelské smlouvy, kdy podal návrh na zrušení rozhodčího nálezu spotřebitel, není soud důvodem označeným v návrhu vázán a ex officio zkoumá, zda není dán důvod pro zrušení rozhodčího nálezu podle § 31 písm. a) až d) a h), což vyplývá z § 32 odst.1 RozŘ. To znamená, že spotřebitel se, na rozdíl od nespotřebitele, může úspěšně domáhat zrušení rozhodčího nálezu z důvodu podle § 31 písm. b) a c) i v případě, že v rozhodčím řízení nepodala námitku neplatnosti rozhodčí doložky. Tuto námitku pak spotřebitel nemusí uplatnit ani v řízení před obecným soudem, neboť jak bylo výše uvedeno, učiní tak soud z úřední povinnosti. Tato úprava byla zvolena na základě judikatury SD EU, který např. ve věci *Elisa María Mostaza Carlo v. Centro Móvil Milenium SL*, sp.zn. C-168/05, z 26. října 2006, vyslovil, že pokud by obecné soudy neměly možnost zabývat se v řízení o neplatnosti rozhodčího nálezu přiměřeností ujednání v rozhodčí doložce, nebylo by možné naplnit čl. 6 Směrnice o nekalých praktikách při uzavírání spotřebitelských smluv, který členským státům ukládá zajistit, aby spotřebitel nebyl vázán nepřiměřenými ujednáními.

Podle Bělohávků však pravděpodobně došlo k chybné formulaci věty druhé v § 32 odst. 1 RozŘ, totiž k záměně důvodů pro zrušení rozhodčího nálezu podle § 31 písm. d) a podle § 31 písm g), neboť pro zkoumání důvodu pod písmenem d) z úřední povinnosti soudu není dán specifický důvod představující zvláštní ochranu spotřebitele. Naopak důvod pod písm. g) slouží výlučně k ochraně spotřebitele a je tedy nasnadě, aby se soud jeho případným naplněním zabýval.¹⁰⁰

Co se týče sporů jiných než ze spotřebitelských smluv, došlo v otázce vázanosti důvody uvedeným v žalobních návrhu k posunu, který zapříčinilo rozhodnutí Nejvyššího soud ČR sp.zn. 32 Odo 1528/2005, ze dne 25. 4. 2007. V tomto rozhodnutí Nejvyšší soud ČR uvedl, že soud není oprávněn překročit návrh žalobkyně vymezený

¹⁰⁰ Bělohávek A. J.: Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, komentář, 2. vydání, Praha, C.H. Beck, 2012, s. 1162-3.

skutkovými tvrzeními a žalobním petitem. Může ovšem věc jinak právně posoudit, tedy není povinen se řídit uvedeným důvodem neplatnosti.

Konkrétně je důvodem pro podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu skutečnost, že:

- a) rozhodčí nález byl vydán ve věci, o níž nelze uzavřít platnou rozhodčí smlouvu,
- b) rozhodčí smlouva je z jiných důvodů neplatná, nebo byla zrušena, anebo se na dohodnutou věc nevztahuje,
- c) ve věci se zúčastnil rozhodce, který nebyl ani podle rozhodčí smlouvy, ani jinak povolán k rozhodování, nebo neměl způsobilost být rozhodcem,
- d) rozhodčí nález nebyl usnesen většinou rozhodců,
- e) straně nebyla poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat,
- f) rozhodčí nález odsuzuje stranu k plnění, které nebylo oprávněným žádáno, nebo k plnění podle tuzemského práva nemožnému či nedovolenému,
- g) rozhodce nebo stálý rozhodčí soud rozhodoval spor ze spotřebitelské smlouvy v rozporu s právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele nebo ve zjevném rozporu s dobrými mravy nebo veřejným pořádkem
- h) rozhodčí smlouva týkající se sporů ze spotřebitelských smluv neobsahuje informace požadované v § 3 odst. 5, popřípadě tyto informace jsou záměrně nebo v nezanedbatelném rozsahu neúplné, nepřesné nebo nepravdivé,
- i) se zjistí, že jsou dány důvody, pro které lze v občanském soudním řízení žádat obnovu řízení.

Pro podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu je stanovena zákonná propadná lhůta. Délka této lhůty je 3 měsíce a počíná účastníkovi běžet dnem doručení rozhodčího nálezu. Začátek běhu lhůty je tedy nezávislý na právní moci rozhodčího nálezu, která nastává až v okamžiku doručení všem účastníkům. Lze tedy k obecnému soudu podat návrh na zrušení rozhodčího nálezu i v případě, že rozhodnutí ještě není pravomocné.

Samotné podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezů nemá suspenzivní účinek. Pokud ale tento návrh podá spotřebitel, obecný soud je povinen přezkoumat, zda nejsou dány důvody pro odložení vykonatelnosti i pokud spotřebitel o její odklad nepožádal. Obecný soud o odložení vykonatelnost rozhodne do 7 dnů od podání návrh na zrušení rozhodčího nálezů spotřebitelem. Zde lze hovořit o jisté formě suspenzivního účinku, neboť po tuto dobu nelze rozhodčí nález vykonat.¹⁰¹

3.6.7 Odklad vykonatelnosti rozhodčího nálezů a řízení po zrušení rozhodčího nálezů

Obecný soud rozhodne o odkladu vykonatelnosti rozhodčího nálezů, pokud by jeho neprodleným výkonem hrozila závažná újma nebo jestliže je z podaného návrhu na zrušení rozhodčího nálezů možné usuzovat, že je důvodný.¹⁰²

Pokud je rozhodnuto o odložení vykonatelnosti rozhodčího nálezů, nelze tento nález vykonat ve vykonávacím či exekučním řízení. Odklad vykonatelnosti však nebrání nařízení výkonu rozhodčího nálezů jako exekučního titulu s tím, že tento výkon je odložen do pravomocného skončení řízení před obecným soudem o zrušení rozhodčího nálezů. „Dle ustanovení § 266 odstavec 2 o.s.ř. však příslušný orgán (soud, resp. exekutor v exekučním řízení) může i bez návrhu povinného odložit provedení výkonu rozhodnutí/exekuce, lze-li očekávat, že výkon rozhodnutí/exekuce bude zastaven (§ 268 o.s.ř.).“¹⁰³

Po zrušení rozhodčího nálezů obecným soudem následuje buď pokračování rozhodčího řízení, nebo je zrušený rozhodčí nález nahrazen meritorním rozhodnutím obecného soudu, jenž předmětný nález zrušil. Rozlišovacím kritériem je důvod, pro který byl takový nález soudem zrušen.

¹⁰¹ § 32 odst. 3

¹⁰² § 32 odst. 2 RozŘ

¹⁰³ Žíla, M.: Odklad vykonatelnosti rozhodčích nálezů, 19. 10. 2012, dostupný z

<http://www.epravo.cz/top/clanky/odklad-vykonatelnosti-rozhodcich-nalezu-86183.html>

Pokud byl rozhodčí nálezu vydán ve věci, o níž nelze uzavřít platnou rozhodčí smlouvu¹⁰⁴, nebo proto, že byla rozhodčí smlouva z jiného důvodu neplatná, nebo byla zrušena, anebo se na dohodnutou věc nevztahuje¹⁰⁵, zruší obecný soud takovýto nálezu pro nedostatek arbitrability či neexistenci platné rozhodčí doložky a sám ve věci rozhodne, pokud to některá ze stran navrhne. Pokračuje tak v řízení o zrušení rozhodčího nálezu, toto řízení však nenavazuje na rozhodčí řízení, nýbrž dochází k novému projednání sporu, a to podle návrhu jedné ze stran. Účinky podané žaloby zůstávají zachovány¹⁰⁶. Po rozhodnutí obecného soudu nelze již věc projednat v rozhodčím řízení.

Obecný soud, na návrh jedné ze stran, sám rozhodne v merituu věci i v případě, že rozhodčí nálezu vydaný ve sporu ze spotřebitelských smluv zruší z důvodu rozhodování rozhodce či rozhodčího soudu v rozporu s právními předpisy na ochranu spotřebitele nebo ve zjevném rozporu s dobrými mravy či veřejným pořádkem¹⁰⁷, anebo pokud rozhodčí smlouva neobsahuje informace, jejichž inkorporaci do smlouvy požaduje § 3 odst. 5 RozŘ¹⁰⁸, popřípadě pokud jsou tyto informace záměrně nebo v nezanedbatelném rozsahu neúplné, nepřesné nebo nepravdivé¹⁰⁹. K existenci druhého uvedeného důvodu pro zrušení rozhodčího nálezu Rozehnalová uvádí: *„Jde o náležitosti rozhodčí smlouvy ve spotřebitelských věcech. Zde se domnívám, že z koncepčních důvodů měla být tato otázka zařazena pod písmeno b) – jiné důvody neplatnosti. Zvláštní úprava je sice zajímavá pro spotřebitele pro svou zřetelnost, nicméně koncepčně vyvolává určité pochybnosti. Naopak lze vyzdvihnout, což je vždy u spotřebitelských otázek zajímavé, výslovné upozornění na záměrnou neúplnost,*

¹⁰⁴ důvod ke zrušení rozhodčího nálezu podle § 31 písm. a) RozŘ

¹⁰⁵ důvod ke zrušení rozhodčího nálezu podle § 31 písm. b) RozŘ

¹⁰⁶ § 14 RozŘ

¹⁰⁷ důvod ke zrušení rozhodčího nálezu podle § 31 písm. g) RozŘ

¹⁰⁸ Jedná se o informace o rozhodci, nebo o tom, že rozhoduje stálý rozhodčí soud, o způsobu zahájení a formě vedení rozhodčího řízení, o odměně rozhodce a předpokládaných druzích nákladů, které mohou spotřebiteli v rozhodčím řízení vzniknout a o pravidlech pro jejich přiznání, o místu konání rozhodčího řízení, o způsobu doručení rozhodčího nálezu spotřebiteli a o tom, že pravomocný rozhodčí nálezu je vykonatelný.

¹⁰⁹ důvod ke zrušení rozhodčího nálezu podle § 31 písm. h) RozŘ

*nepřesnost či nepravdivost, a to v nezanedbatelném rozsahu.*¹¹⁰ O tomto řízení platí totéž, co je uvedeno v předchozím odstavci.

V případě, že soud zruší nále z jiného důvodu, než který je uveden v § 31 písm. a) a b) RozŘ, zůstává rozhodčí smlouva v platnosti.¹¹¹ Podle Bělohlávka: „*Ve znění § 34 schváleném a vyhlášeném ve Sbírce (pod č. 12/2012) došlo ke zřejmé chybě, když na první pohled je patrný nesoulad mezi odstavcem (1) a odstavcem (2).*“¹¹²

Odstavec (1) § 34 hovoří o pravomoci obecného soudu rozhodnout spor, pokud byl rozhodčí nále zrušen z důvodů uvedených v § 31 písm. a), b), g), a h) a pokud takovýto postup některá ze stran navrhla. Poté již podle stejného odstavce není možné projednat věc v rozhodčím řízení. Odstavec (2) proti tomu říká, že rozhodčí smlouva zůstává v platnosti, pokud se jedná o jiné důvody zrušení rozhodčího nálezu než podle § 31 písm. a) a b). Tedy již neuvádí důvody podle § 31 písm. g) a h), čímž se tyto dva odstavce dostávají do rozporu. Zvláště u zrušovacího důvodu podle § 31 písm. h) se jedná o paradoxní situaci, neboť při přípustnosti opětovného projednání v rozhodčím řízení na základě stejné rozhodčí smlouvy nevyhnutelně dojde k opětovnému zrušení rozhodčího nálezu, a to ze stejného důvodu, tedy pro absenci informací v rozhodčí doložce, které požaduje § 3 odst. 5 RozŘ, popřípadě pro jejich záměrnou nebo v nezanedbatelnou neúplnost, nepřesnost nebo nepravdivost, což vytváří problém kruhu.¹¹³

Pokud byl rozhodčí nále zrušen z důvodu uvedeného v § 31 písm. c), tedy proto, že se ve věci zúčastnil rozhodce, který nebyl podle rozhodčí smlouvy ani jinak povolán k rozhodování, nebo neměl způsobilost být rozhodcem, je takovýto rozhodce (či rozhodci) z nového projednání věci vyloučen, pokud se strany nedohodnou

¹¹⁰ Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 3. vydání, Praha, ASPI, 2013, s. 356.

¹¹¹ § 34 odst. 2 RozŘ

¹¹² Bělohlávek A. J.: Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, komentář, 2. vydání, Praha, C.H. Beck, 2012, s. 1193.

¹¹³ Bělohlávek A. J.: Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, komentář, 2. vydání, Praha, C.H. Beck, 2012, s. 1195-1196.

odchylně. Nový rozhodce bude jmenován tak, jak uvádí původní rozhodčí smlouva, nebo podle příslušných ustanovení RozŘ. Toto ustanovení je ovšem také dispozitivní a strany se od něj mohou svou dohodu odchýlit.

Spotřebitelská novela ukládá povinnost obecnému soudu doručit příslušnému ministerstvu stejnopis pravomocného rozhodnutí o zrušení rozhodčího nálezu, pokud se jednalo o nález vydaný ve sporu ze spotřebitelské smlouvy a na projednání a rozhodnutí věci se účastnil rozhodce zapsaný v seznamu rozhodců vedeném ministerstvem.

Přípustnost opravných prostředků proti rozhodnutí o zrušení rozhodčího nálezu se řídí předpisy upravujícími civilní proces, postupovat se tedy bude podle o.s.ř.

3.7 Výkon rozhodčího nálezu

V případě, že povinnosti uložené pravomocným rozhodčím nálezem povinná strana dobrovolně nesplní, lze přistoupit k podání návrhu na výkon tohoto rozhodčího nálezu. Celý proces se od výkonu soudního rozhodnutí v podstatných náležitostech neliší, neboť výkon pravomocného a vykonatelného rozhodčího nálezu, jakožto plnohodnotného exekučního titulu¹¹⁴ se provádí prostřednictvím soudního výkonu rozhodnutí dle o.s.ř. anebo v exekučním řízení podle zákona č. 120/2001 Sb., exekuční řád.

3.7.1 Zastavení nařízeného výkonu rozhodčího nálezu

Pokud již došlo k nařízení výkonu pravomocného rozhodčího nálezu a povinný nepodal návrh na jeho zrušení, má stále možnost ho napadnout, a to prostřednictvím návrhu na zastavení výkonu rozhodnutí. Stejně jako u návrhu na zrušení rozhodčího nálezu došla úprava návrhu na zastavení jeho výkonu po spotřebitelské novele několika změn, které mají za cíl rozšířit možnosti obrany spotřebitele proti rozhodování arbitrá,

¹¹⁴ srov. § 40 odst. 1 písm. c) zákona č. 120/2001 Sb. a § 274 odst. 1 o.s.ř.

jenž není v souladu s předpisy na ochranu spotřebitele, dobrými mravy nebo veřejným pořádkem.

Návrh na zastavení výkonu rozhodčího nálezu lze podat jednak z obecných důvodů podle předpisů upravujících výkon rozhodnutí¹¹⁵ a dále ze speciálních důvodů uvedených přímo v RozŘ. Důvodem pro zastavení výkonu rozhodnutí je podle RozŘ, jestliže:

- rozhodčí nález je stížen některou vadou uvedenou v § 31 písm. a), d) nebo f),
- jsou důvody pro zrušení rozhodčího nálezu vydaného ve sporu ze spotřebitelské smlouvy podle § 31 písm. a) až f), h) nebo pokud jsou dány důvody podle § 31 písm. g) a rozhodčí nález neobsahuje poučení o právu podat návrh na jeho zrušení soudem,
 - o Tento nově formulovaný důvod přinesla spotřebitelská novela a je použitelný pouze ve sporech ze spotřebitelských smluv. Rozšiřuje možnost obrany spotřebitele o další důvody, konkrétně ty uvedené v § 31 písm. b), c), e), h) a g). V případě posledního uvedeného je nutné dodat, že pro jeho uplatnění, musí být kumulativně splněny dvě podmínky, a to jeho existence – rozpor s právními předpisy na ochranu spotřebitele, dobrými mravy a/nebo veřejným pořádkem a zároveň absence poučení v rozhodčím nálezu o možnosti podat návrh na zrušení rozhodčího nálezu. Důvodem pro tuto druhou podmínku je průlom do zákazu věcného přezkumu, který důvod podle § 31 písm. g) způsobuje a nutné, aby se spotřebitel bránil primárně prostřednictvím návrhu na zrušení rozhodčího nálezu.¹¹⁶

¹¹⁵ § 268 o.s.ř.

¹¹⁶ Bělohlávek A. J.: Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, komentář, 2. vydání, Praha, C.H. Beck, 2012, s. 1205.

- strana, která musí mít zákonného zástupce, nebyla v řízení takovým zástupcem zastoupena a její jednání nebylo ani dodatečně schváleno,
- ten, kdo vystupoval v rozhodčím řízení jménem strany nebo jejího zákonného zástupce, nebyl k tomu zmocněn a jeho jednání nebylo ani dodatečně schváleno.¹¹⁷

Pokud strana podá návrh na zastavení výkonu rozhodčího nálezu z výše uvedených důvodů, přeruší soud výkon rozhodnutí a vyzve účastníka k podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu ve lhůtě 30 dnů. Pokud tak neučiní, soud bude pokračovat ve výkonu rozhodnutí. V případě, že je rozhodčí nález na návrh účastníka zrušen, následuje postup podle § 34, tak jak byl popsán v předchozí kapitole.

Dubnová novela přinesla důležitou změnu v procesním postupu v souvislosti s řízením o zastavení výkonu rozhodčího nálezu. Návrh na zastavení výkonu rozhodnutí je možné podat „bez ohledu na lhůtu stanovenou v § 32 odst. 1“¹¹⁸. Podle Bělohávka: „Ačkoliv nelze nevidět, že bylo vhodné tuto změnu provést právě v § 35 odst. 1 (uvozující věta) RozŘ, patří tato změna k navazující úpravě v § 35 odst. 2 RozŘ.“¹¹⁹ Výsledkem je možnost povinného podat – v návaznosti na návrh zastavení nařízeného výkonu rozhodčího nálezu - návrh na zrušení rozhodčího nálezu i po uplynutí lhůty tři měsíců od jeho doručení.

¹¹⁷ § 35 odst. 1 písm. a) až d) RozŘ

¹¹⁸ § 35 odst. 1 RozŘ

¹¹⁹ Bělohávek A. J.: Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, komentář, 2. vydání, Praha, C.H. Beck, 2012, s. 1204.

4. Rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv v rozhodčím řízení po 1. 4. 2012

Poté co nabyla účinnosti spotřebitelská novela RozŘ, obsahuje právní úprava rozhodčího řízení takové množství prvků určených výhradně k zajištění ochrany spotřebitele či k užití ve sporech ze spotřebitelských smluv, že můžeme hovořit o vzniku spotřebitelského režimu rozhodčího řízení.

Rozdíly mezi „obecným“ a „spotřebitelským“ rozhodčím řízením zjišťujeme již ve fázi před uzavření rozhodčí smlouvy, kdy ochranné prvky zakotvené v novelizované právní úpravě ukládají podnikateli v § 3 odst. 4 RozŘ informační povinnost, která zakládá podnikateli povinnost před uzavřením rozhodčí doložky poskytnout náležité vysvětlení, tak aby byl spotřebitel schopen posoudit následky plynoucí z uzavření takové doložky. S tím souvisí povinné obsahové náležitosti rozhodčí doložky, které i při zběžném přečtení přinesou spotřebiteli poměrně konkrétní představu o obsahu pojmu rozhodčí doložka. Dále přibyla povinnost sjednat rozhodčí doložku na samostatné listině, nikoliv jako součást obchodních podmínek, což zvyšuje transparentnost ujednání a minimalizuje vznik situace, kdy spotřebitel neví, nebo si nevšimne, že součástí např. obchodních podmínek rozhodčí doložka je.

Dalším přínosem, který lze dle mého názoru kladně hodnotit, je vznik speciálního seznamu ministerstva spravedlnosti, který sdružuje rozhodce oprávněné rozhodovat spory ze spotřebitelských smluv a požadavek na právnické vzdělání takovýchto osob. Lze předpokládat, že tímto způsobem se výrazně sníží počet případů, kdy dochází ke zneužití rozhodčího řízení jako prostředku k inkasování neoprávněných pohledávek a nepřiměřených smluvních pokut.

Motivem zakotvení několika další prvků ochrany spotřebitele bylo zohlednění jeho osoby jako slabší strany, které nemá stejné množství zkušeností jako podnikatel. Střetává se zde princip autonomie vůle se zásadou ochrany slabší smluvní strany. Řeč je například o zákazu rozhodování spotřebitelských sporů podle zásad spravedlnosti. Toto ujednání je mezi stranami přípustné pouze ve věcech z „nespotřebitelných“ smluv.

Spotřebitelské spory musí být vždy rozhodovány podle právních předpisů stanovených na ochranu spotřebitele. Myslím, že takovéto omezení smluvní volnosti je vzhledem k osobě spotřebitele velmi vhodné, pokud by se mohl spotřebitel prostřednictvím smluvního ujednání vzdát ochrany, kterou mu poskytuje zvláštní právní úprava, byl by smysl takovéto úpravy ohrožen, neboť je přijímána právě proto, aby nahrazovala nedostatek zkušeností a mezery v právním vzdělání spotřebitelů, nelze tedy přistoupit k tomu, aby tito aplikaci takové úpravy mohli vyloučit. Důležitým projevem uvedené ochrany je prolomení zákazu věcného přezkumu rozhodčích nálezů obecnými soudy. Lze předpokládat, že po zavedení požadavku právního vzdělání pro rozhodce ze spotřebitelských smluv nenastane tolik případů, kdy bude soudce nucen rozhodčí nález zrušit pro rozpor s právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele, dobrými mravy nebo veřejným pořádkem, jedná se ale o vhodnou pojistku proti vydávání nezákonných rozhodčích nálezů, a to i vzhledem k tomu, že soud přezkoumá existenci tohoto důvodu *ex officio*.¹²⁰ Jedná se o následnou soudní kontrolu, která představuje ingerenci státu jako garanta a ochránce práva. V neposlední řadě přinesla novelizovaná úprava spotřebiteli možnost vznést námitku neplatnosti či neexistence rozhodčí smlouvy kdykoliv za řízení a ne pouze při prvním úkonu ve věci, jak platí pro ostatní spory.

¹²⁰ Viz kapitola 3.6.6 této práce

5. Závěr

Zákon č. 19/2012 Sb. neboli spotřebitelská novela zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, přinesla celou řadu nových institutů výrazně posilujících ochranu spotřebitele od okamžiku sjednávání rozhodčí doložky přes průběh rozhodčího řízení až po chvíli, kdy již probíhá výkon rozhodčího nálezu.

Všechna tato opatření byla přijata jednak, aby byla vnitrostátní úprava uvedena do souladu s požadavky práva Evropské unie a dále díky tlakům odborné veřejnosti, která volala po navrácení důvěry v rozhodčí řízení právě prostřednictvím přijetí nové právní úpravy, jež má zabránit jeho množícímu se zneužívání hlavně vůči spotřebitelům. Nezřídka byla úprava před 1. 4. 2012 označována za nevyhovující (či dokonce za nezákonnou) pro použití ve spotřebitelských sporech. Vzhledem k tomu, že cesta vyloučení sporů se spotřebiteli z působnosti rozhodčího řízení se ukázala být nerealizovatelnou, neboť jejím důsledkem by bylo enormní a neúnosné zatížení obecných soudů, přistoupili zákonodárci k variantě vytvoření téměř speciálního spotřebitelského režimu pro řízení ve věcech ze spotřebitelských smluv. Tím se „spotřebitelské“ rozhodčí řízení výrazně odlišilo od obecné úpravy a došlo k odstranění velké části nevýhod, které s sebou rozhodčí řízení pro spory ze spotřebitelských smluv neslo.

Závěrem lze říci, že po dubnové novelizaci má český právní řád ucelenou a důslednou právní úpravu rozhodčího řízení, které zahrnuje i specifická ustanovení přijatá na ochranu postavení a práv spotřebitele a která odpovídá evropským požadavkům.

Seznam použité literatury

Knižní prameny

- Bělohlávek A. J.: Ochrana spotřebitele v rozhodčím řízení, Praha, 2012, C. H. Beck,
- Bělohlávek, A.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář, 2.vydání, Praha, 2012, C. H. Beck
- Rozehnalová, N.: Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, 3. vydání, Praha, 2013, ASPI
- Růžička, K.: Rozhodčí řízení před rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR, Plzeň, 2005, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.
- Schelle, K., Schelleová, I.: Rozhodčí řízení (historie, současnost a perspektivy), Praha, 2002, Eurolex Bohemia
- Bělohlávek, A.: Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo, Komentář, I. díl, Praha, 2008, C. H. Beck
- Klein, B., Doleček, M.: Rozhodčí řízení, Praha, 2007, ASPI
- Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol.: Občanský zákoník I, II, 2. vydání, Praha, 2009, C. H. Beck
- Winterová, A., a kol.: Civilní právo procesní, 6. vydání, 2011, Praha, Linde

- Dobiáš, P.: Recentní aspekty vnitrostátní a mezinárodní arbitráže, Plzeň, 2012, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.
- Raban, P.: Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí, Praha, 2004, C.H.Beck
- Ondřej, J. a Růžička, K.: Spotřebitelské smlouvy a ochrana spotřebitele: ekonomické, právní a sociální aspekty, Praha, 2013, C.H. Beck

Odborné články

- Slováček, D.: Ochrana spotřebitele a rozhodčí doložky. Bulletin advokacie, 2009 č. 7, str. 46
- Bělohávek, A.: Rozhodčí řízení v tzv. smluvních vztazích spotřebitelského typu, Právní fórum, č. 3/2010, s. 89–99
- Žíla, M.: Odklad vykonatelnosti rozhodčích nálezů, 19. 10. 2012, dostupný z <http://www.epravo.cz/top/clanky/odklad-vykonatelnosti-rozhodcich-nalezu-86183.html>
- Vrcha, P.: Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR o problematice rozhodčích doložek, Právní rádce, č. 4/2011, s. 45–47
- Lisse, L., Kohout, M.: Návrh novely zákona o rozhodčím řízení – spotřebitelské spory, Právní rozhledy, č. 3/2011, s. 2 .
- Horská, J., Burian, J.: Rozhodčí doložka ve spotřebitelských smlouvách ve světle aktuální judikatury českých soudů a ESD. Bulletin advokacie, 2010, č. 4, str. 22.

- Bělohávek A. J.: Změny v rozhodčím řízení, Bulletin advokacie, 2012, č. 5, str. 15.
- Filip V.: K pravomoci ČTÚ rozhodovat účastnické spory, Právní rozhledy, 2011, č. 4, str. 115
- Lisse, L.: Rozhodování spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení de lege ferenda, 17.1.2011, dostupný z: http://www.elaw.cz/obcanske-pravo/356-rozhodovanispotrebiteleskych-sporu-v-rozhodcim-rizeni-de-lege-ferenda.html#_ftn1
- Klein, B.: Pozapomenuté výhody rozhodčího řízení. Právní Fórum, 2008, č. 4, str. 128

Judikatura

- Usnesení Nejvyššího soud ČR, sp.zn. 31 Cdo 1945/2010 ze dne 11. 5. 2011
- Usnesení Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 12 Cmo 496/2008 ze dne 28. 5. 2009
- Nález Ústavního soudu sp.zn. II. ÚS 2164/10
- rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, 31. 1. 2008, sp. zn. 33 Odo 135/2006
- Nejvyšší soud České republiky, 30. 5. 2007, 32 Odo 229/2006
- Nejvyšší soud České republiky, sp.zn. 30 Cdo 2824/99
- rozsudek C-168/05 ve věci Elisa Mária Mostaza Carlo v. Centro Móvil Milenium SL

- rozsudek C-40/08 ve věci Asturcom Telecomunicaciones SL vs. Christina Rodríguez Nogueira
- rozsudek ve spojených věcech C 541 a 542/99 Cape and Idealservice Srl a Idealservice MN RE and OMAI Srl

Právní předpisy

- zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů
- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád,
- zákon č. 245/2006 Sb., o veřejných neziskových ústavních zdravotnických zařízeních a o změně některých zákonů
- směrnice č. 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách (zneužívajících klauzulích) ve spotřebitelských smlouvách
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. 4. 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU ze dne 25. 10. 2011 o právech spotřebitelů, kterou se mění směrnice Rady 93/13/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES a zrušuje směrnice Rady 85/577/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES
- zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů

- zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích), ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů (Newyorská úmluva) – publikovaná vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 74/1959 Sb.
- Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky pro vnitrostátní spory (i spory mezinárodní) + Zvláštní dodatek
- Řádu pro rozhodčí řízení on-line (Řád on-line)
- Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů,
- Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku (konsolidovaná verze) str. 106, dostupná např. <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/texty-zakonu-.html>

Resumé

Protection of consumer in arbitration

Act No. 19/2012 Coll. or consumer amendment of Act No. 216/1994 Coll., on Arbitration and Enforcement of Arbitral Awards, brings plenty of new institutes which significantly improved consumer's protection from negotiating arbitration clause over arbitration proceeding to enforcement of arbitral award.

All these measures were taken to oblige the requirements of European law and the demand of the public which asked for returning of trust in arbitration just by the means of the acceptance of a new legislation, which should prevent its increasing abuse against customers. Before 1. 4. 2012 the legislation was called unsuitable (or even illegal) for the application in consumer dispute. Because the process of the exclusion of disputes with consumers turned as unfeasible, for its consequence would be enormous and unbearable strain for general court, the lawmakers turned to creating almost special consumer regime for arbitration in issues of consumer contracts. Hereby the "consumer" arbitration was significantly distinguished from general adjustment and considerable number of disadvantages was eliminated.

In the conclusion, we can claim that after the April amendment the Czech legal system has comprehensive and consistent adjustment of arbitration, which includes also the specific regulations accepted in order to protect consumer's role and rights and which corresponds to European demands.

keywords:

Arbitration

Consumer protection

klíčová slova:

Rozhodčí řízení

Ochrana spotřebitele